

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2011 – 2014**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Miroslav Macháč

**Činnost Diecézní charity ostravsko-opavské
a pomáhající profese**

Praha 2014

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Olga Nytrová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

**BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES
2011 - 2014**

BACHELOR THESIS

Miroslav Macháč

**The activities of the Diocesan charity Ostrava-Opava
and the helping professions**

Prague 2014

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Olga Nytrová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 28. 02. 2014

Miroslav Macháček

Poděkování

Děkuji paní doktorce Nytové za odborné vedení a všestrannou pomoc při zpracovávání této bakalářské práce. Její cenné rady byly pro mne nepostradatelné.

Děkuji Bohu za mnohé požehnání, kterým mě provázel po celou dobu tvorby bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce pojednává o nutnosti sociálních služeb a jejich formách, o lidských ctnostech a hodnotách, které člověka vedou ku pomoci bližním. Přibližuje profil pracovníka v sociálních službách a etický kodex této profese. Popisuje Charitu České republiky jako důležitou organizaci na poli sociálních služeb, její strukturu a její zařízení v Ostravsko-Opavské diecézi. Popis jednotlivých oblastních charit je doplněn fotografiemi z vlastního archívu a seznámením se s konkrétními osobami považujícími práci pro charitu za své životní povolání. Praktická část líčí kazuistiku klientů využívajících různá zařízení charity. Průzkumné šetření formou rozhovorů s vedoucími pracovníky oblastních charit zkoumá jejich hodnotové preference, zhodnocení možností evangelizační činnosti v jejich zařízeních, jejich efektivitu v kraji a osobní prognostiku vztahující se ke konkrétnímu zařízení oblastní charity.

Klíčové pojmy

bližní

etický kodex

Charita

láska

milosrdenství

naděje

Ostravsko-Opavská diecéze

pomoc

sociální služba

vděčnost

víra

Annotation

This bachelor thesis deals with a necessity of the welfare services and its form and with the human virtues a values which lead person to helping others. It draws the profile of worker in the welfare services and the ethical code of this profession. It describes the Charity of the Czech Republic as important organization on the field of activity in the welfare services, its organization and its facilities in the Roman Catholic Diocese of Ostrava-Opava. The description of regional Charities is supplemented by photographs from personal archive and familiarization with individual persons who consider the work for Charity as their vocation in life. The practical part describes the case study of clients who use various facilities of the Charity. The fact-finding survey in the form of interviews with senior executives of regional Charity facilities study their values and preference, evaluation of the pastoral activities possibilities in their facilities, efficiency of their facilities in the region and personal prognosis related to the particular facilities of the regional Charity.

Key words

neighbor

ethical code

Charity

love

mercy

hope

Roman Catholic Diocese of Ostrava-Opava

help

welfare service

gratitude

faith

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 SOCIÁLNÍ SLUŽBY A POMÁHAJÍCÍ PROFESE – PROČ A JAK	11
1.1 Každý někdy potřebuje pomoc – nutnost existence sociálních služeb	11
1.2 Jak můžeme pomáhat, a neb o formách pomoci	13
1.3 Jak na to v praxi? Profesionální etika, etický kodex a desatero	15
1.4 A co naši klienti? Etika v kritických fázích života	19
2 CHARITA – VÍRA, NADĚJE A LÁSKA	21
2.1 Co se skrývá pod pojmem Charita?	21
2.2 Charita jako obraz rodiny – soudržnost, pomoc a výchova	23
2.3 Blázní nebo hrdinové? Prezentace Charity v médiích	25
3 CHARITNÍ SLUŽBY NA ÚZEMÍ OSTRAVSKO-OPAVSKÉ DIECÉZE	26
3.1 Charita Ostrava	27
3.2 Charita Opava	29
3.3 Charita Bohumín	32
3.4 Charita Český Těšín	32
3.5 Charita Frenštát pod Radhoštěm.....	34
3.6 Charita Frýdek-Místek	34
3.7 Charita Hlučín	36
3.8 Charita Hrabyně	36
3.9 Charita Jablunkov.....	37
3.10 Charita Javorník	37
3.11 Charita Kopřivnice	38
3.12 Charita Krnov	39
3.13 Charita Nový Jičín	40
3.14 Charita Odry.....	42
3.15 Charita Studénka.....	44
3.16 Charita Třinec.....	44
PRAKTICKÁ ČÁST	46
4 KAZUISTIKY S KOMENTÁŘEM	46
4.1 Kazuistika č. 1	46
4.1 Kazuistika č. 2	48
4.3 Kazuistika č. 3	50

5 VÝZKUM MEZI VEDOUCÍMI PRACOVNÍKY OBLASTNÍCH CHARIT	52
5.1 Cíle a hypotézy výzkumu.....	52
5.2 Metodika výzkumu.....	53
5.3 Průběh výzkumu a popis výzkumného vzorku	53
5.4 Analýza a interpretace výsledků výzkumu	54
5.5 Shrnutí průzkumného šetření	66
ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	71
SEZNAM OBRÁZKŮ	75
SEZNAM PŘÍLOH	76

ÚVOD

Milosrdenství, naděje, víra, láska – jsou to pro člověka známá slova, avšak ne každý člověk se v životě setkal s jejich pravým významem. V dnešní sofistikované a velice komplikované lidské společnosti není jednoduché se vyznat, porozumět všem vztahům, zvyklostem, právnímu řádu, právům a povinnostem vycházejícím ze sociálních rolí. V takové společnosti má někdy problém poznat opravdový význam výše zmíněných slov každý člověk, natož když se octne v krizové situaci (sociální události). Proto každá pomoc ze strany státu, církve, neziskových organizací, jednotlivců mířená člověku procházejícím tíživou sociální událostí by měla obsahovat určitou míru opravdového milosrdenství, solidarity, lásky. Svatý Matouš Evangelista zapsal do svého Evangelia výmluvná slova Ježíše Krista: „Když prokazuješ dobrodiní, nechtěj budít pozornost, jako činí pokrytci v synagógách a na ulicích, aby došli slávy u lidí.“¹ Tedy i sociální služba by neměla být poskytována z pouhé povinnosti, kvůli dobrému pocitu, slávě, ale měla by k ní vést a v ní zářit opravdová láska k bližnímu. Charitě by pak takováto služba neměla být cizí, vždyť lásku má přímo ve svém názvu (latinsky caritas = láska).²

Tato bakalářská práce podrobně popisuje nejen organizaci Diecézní charity Ostravsko-Opavské a její jednotlivá zařízení poskytující sociální služby, ale také její etický základ, na němž staví celé své charitní dílo. Poukazuje na nutnost pěstování lidských hodnot a ctností jako jsou láska, milosrdenství, solidarita, naděje při výkonu pomáhajících profesí. Hodnotí činnost české Charity z hlediska etického, sociologického, psychologického i pedagogického. Bakalant se v praktické části snaží na základě rozhovorů s vedoucími pracovníky oblastních Charit zjistit, zda etické hodnoty láska a milosrdenství jsou skutečně hlavním motivem sociální práce v Charitě, zda teoretické podklady pro činnost Charity jsou naplňovány v každodenní praxi. K tomu poslouží také případové studie vypracované na základě přímé zkušenosti s klienty tří různých zařízení Diecézní charity Ostravsko-Opavské.

Bakalant se v oblasti sociálních služeb orientuje již dva roky, je zaměstnancem Charity Nový Jičín, kde se snaží pomáhat především lidem, kteří ztratili střechu nad hlavou a nyní přebývají v azylovém domě, nebo docházejí na noclehárnu. Během svého působení v Charitě byl svědkem různých bolestných i radostných situací, zúčastnil se mnoha charitních událostí (školení, exkurzí, poutí, akcí pro veřejnost) a

¹ Evangelium podle Matouše 6, 2. In: Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenické vydání z r. 2001, Česká biblická společnost 2007.

² JANDOUREK, Jan: Sociologický slovník. Praha: Portál 2001, s. 101.

poznal několik do charitního díla (= díla lásky) opravdu zapálených lidí a tyto příležitosti k obohacení využil při psaní této bakalářské práce. Charita je celosvětovou organizací, jednou velkou rodinou, zastřešenou římskokatolickou církví a podporovanou papežem. Nejedná se však o klasickou firmu, stroj na peníze, naopak je to velké společenství bratří a sester, kteří se jen snaží udělat něco dobrého pro své bližní. V mnohém kopíruje církev, její členové se znají, vzájemně podporují a společně se staví výzvám tohoto světa. Vnitřní zkušenost bakalanta s účastí na tomto velkém charitním díle může být považována také za jedno ze svědectví o činnosti Charity pro dobro lidí vedle v této práci uvedených teoretických podkladů z etiky a psychiky, faktů svědčících o efektivitě charitních zařízení v diecézi (často čerpaných z výročních zpráv kontrolovaných nestranným auditorem), rozhovorů s vedoucími pracovníky charitních zařízení a případových studií založených na rozhovorech se skutečnými uživateli sociálních služeb v Charitě.

Zaslouží si Charita nést tento vznešený název? Je její dílo skutečně velkolepé, jak svou rozlohou a počtem středisek sociální péče, tak kvalitou poskytovaných služeb? Je v Charitě uplatňován ke klientům přístup milosrdný, založený na skutečných hodnotách a křesťanských ctnostech? I na tyto obecné, ale rozhodující, otázky by měly odpovídat závěry této práce. Diecézní charita Ostravsko-Opavská se tak ocitá pod drobnohledem, avšak plně po právu, neboť o organizaci, jež v rukách mnohdy drží opratě lidských životů, je třeba znát celou pravdu. Lidé bez domova, závislí na alkoholu, nemocní, staří a umírající lidé, děti, o které nemá nikdo zájem, ti všichni se dostávají do kontaktu s Charitou. A byť jsou mnohými zdravými, bohatými či zkrátka „normálními“ lidmi odsouzeni, zaslouží si jako všichni opravdovou Charitu, tedy lásku.

Ztráta zaměstnání, onemocnění, úmrtí blízkého člověka, ale také nečekané těhotenství a mateřství mohou být příčinou osobně nezvladatelné tíživé situace (tzv. sociální události), kdy je třeba vyhledat odbornou pomoc, aby byl člověk schopen návratu do „normálního života“. Zda je Charita schopna tuto pomoc zajistit, je obecně hlavním cílem této práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ SLUŽBY A POMÁHAJÍCÍ PROFESE – PROČ A JAK

1.1 Každý někdy potřebuje pomoc – nutnost existence sociálních služeb

Život každého člověka je průběžně provázen mnoha změnami, situacemi příznivými i nepříznivými, na které se musí adaptovat. Přirozeně některé situace nepříznivé jsou natolik tíživé, ekonomicky neúnosné, že jimi postižená osoba či rodina není schopna odvrátit důsledky rizika, které pro ně tato situace představuje. Takovéto situace nazýváme „sociálními událostmi.“³ Rizika vyplývající z těchto sociálních událostí jsou především ztráta příjmů, mimořádné vysoké náklady a případně mimořádná zdravotní a sociální omezení. Tyto rizika se mohou vyskytovat v řadě životních situací (které pak považujeme za sociální události), které můžeme rozdělit do čtyř kategorií:

- a) přirozené biologické (těhotenství, mateřství, dospívání, stáří)
- b) přirozené sociální (založení rodiny, výdělečná činnost)
- c) patogenní biologické (nemoc, invalidita)
- d) patogenní sociální (nezaměstnanost, chudoba, bezdomovectví, samota, migrace)⁴

Ohrožení sociálními situacemi je tedy reálné z mnoha příčin. Zejména rizikové je pro osoby nezaměstnané, z nefunkčních rodin, z rodin nově založených, osoby pobírající starobní důchody, osoby závažně či dlouhodobě nemocné, cizince. Společnost chápe a uznává míru ohrožení v těchto sociálních událostech, proto vytváří a poskytuje v rámci sociálního systému sociální služby, jež mají pomáhat zmírňovat či eliminovat nepříznivé důsledky sociálních událostí. Důležité statistiky pro zhodnocení rizika sociálních událostí v určitých životních situacích přináší Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí vydávaná Ministerstvem práce a sociálních věcí: Míra nezaměstnanosti se v roce 2012 pohybovala v krajích ČR od 4,2 % do 13,3 %, v Moravskoslezském kraji (na jehož území působí Diecézní charita osravsko-opavská) 11,4 % a v celé ČR 8,6% (504 381 obyvatel, z nichž 192 234 bylo nezaměstnáno v délce více než 12 měsíců). Přitom dle statistiky se na jedno volné místo ucházelo

³ TOMEŠ, Igor: Sociální politika: Teorie a mezinárodní zkušenost. Praha: Socioklub 2001, s. 117.

⁴ Ibid., s. 118-119.

průměrně 15,6 nezaměstnaných osob.⁵ Ne všichni nezaměstnaní však mají nárok na dávky podpory v nezaměstnanosti, dlouhodobě nezaměstnaní se pak jistě potýkají s víceméně složitými finančními potížemi, spoléháním na dávky sociální podpory. Nezaměstnanost je jednou z klíčových příčin vedoucích k chudobě, je doprovodným jevem bezdomovectví (byť příčina vzniku bezdomovectví je multifaktoriální).⁶

Sociálními událostmi jsou ohroženi také lidé pobírající starobní a invalidní důchody, jejich počet v letech 2009 až 2013 narostl z 2 759 803 na 2 863 034, přičemž průměrná výše starobního důchodu činila v 1. čtvrtletí roku 2013 - 10 929 Kč a průměrný věk penzistů pobírajících starobní důchod byl 69 let.⁷ Seniorské ohrožení rizika nejen finanční soběstačnosti a možnosti ztráty bydlení, ale také čím dál více chronická onemocnění, především srdce a cév (jen v roce 2007 bylo hospitalizováno v lůžkových zdravotnických zařízeních 772 259 osob starších 65 let).⁸ Dalším ohrožením je ztráta přirozených sociálních kontaktů separací od rodiny při nástupu do určité sociální služby. Je třeba sociální službu s ohledem na tyto faktory pečlivě vybírat.

V těhotenství a mateřství se sociální události projevují také především zvýšenými náklady na zdravotnickou péči, ztrátou výdělku spojenou s potřebným pracovním volnem a zvýšenými náklady na přípravu přijetí nového člena rodiny.⁹ Pomoc se zaměřuje nejen na rodiče, ale také děti, těm se věnuje sociálně-právní ochrana dětí.

Samostatnou skupinou osob potřebující sociální pomoc mohou být osoby dezintegrované (tzv. nepřizpůsobiví občané), mezi ně se řadí například osoby závislé na drogách a alkoholu, osoby propuštěné z výkonu trestu, delikventní mládež, osoby páčající trestnou činnost apod.¹⁰

Rozmanitost sociálních událostí a vysoký počet osob, jichž se týkají, upozorňuje na nutnost existence odborné pomoci. Jako poslední záchranný bod tak slouží sociální služby, dělí se na služby sociálního poradenství, služby sociální prevence a služby sociální péče. Tyto služby by měly osobám zasaženým sociálními událostmi pomáhat udržovat jejich kvalitu života na stejné úrovni, jakou měla dosud, povzbuzovat aktivní postoj k řešení svých závazků a povinností a předkládat vhodné možnosti k vlastnímu růstu, sebevýchově i k případné resocializaci.

⁵ Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2012. Praha: MPSV 2013, s. 33-40.

⁶ HOTOVCOVÁ, Lucie – MAREK, Jakub – STRNAD, Aleš: Bezdomovectví. Praha: Portál 2012, s. 21.

⁷ Tisková zpráva Počty důchodců a důchodů za 1. čtvrtletí 2013 [online]. 14. 5. 2013 [cit. 2014-01-01]

⁸ Poskytování sociálních služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením. Praha: VÚPSV 2009, s. 27.

⁹ TOMEŠ, Igor: Sociální politika: Teorie a mezinárodní zkušenost. Praha: Socioklub 2001, s. 135.

¹⁰ Ibid., s. 158.

1.2 Jak můžeme pomáhat, a neb o formách pomoci

Rozmanité spektrum sociálních služeb zaměřených na pomoc jedincům určité cílové skupiny poskytuje osobám v sociální události vybrat si správně pomoc podle svých potřeb.

Prvním setkáním se sociální službou bývá zpravidla přijetí služby sociálního poradenství. To rozdělujeme na odborné, zabývající se konkrétními problémy člověka a vyžadující po pracovnících v sociální službě příslušnou kvalifikaci pro danou tematiku (např. zdravotní postižení), a základní, jež je poskytováno de facto ve všech zařízeních sociální prevence a péče, jelikož pomáhá v oblasti běžného života. Cílem sociálního poradenství je dosažení psychosociální vyrovnanosti klienta, výsledků odpovídajících individualitě a požadavkům klienta, pomoc klientu, aby byl schopen samostatně řešit své problémy bez nutné sociální intervence, případně odkázání na jinou sociální službu.¹¹ Zatímco poradenství základní, které je poskytováno v rozličných sociálních službách, může informovat například o možnostech využití konkrétní sociální služby a existenci návazných služeb, Tomeš rozděluje poradenství odborné na preventivní a terapeutické (manželské poradny, poradenství v nezaměstnanosti), rehabilitační (postpenitenciární poradenství), výchovné a cílené na osoby s uznaným statutem uprchlíka.¹² Odborné poradenství dále poskytují například občanské poradny zaměřené na právní poradenství a poradny pro osoby zdravotně postižené, které často disponují půjčovnou kompenzačních pomůcek.

Další formou pomoci jsou služby sociální prevence, jež slouží k udržení a rozvoji sociálních návyků sociálními událostmi postižených osob a k prevenci jejich dalšího sociálního vyloučení. Patří mezi ně: raná péče (zaměřená na zvládnání specifických nároků zdravotně postižených dětí do 7 let), telefonická krizová intervence (nejznámějšími službami jsou tzv. linka bezpečí, linka důvěry), tlumočnické služby (obvykle poskytovány lidem s postižením zraku, sluchu či řeči), azylové domy, noclehárny, nízkoprahová denní centra (možnost důstojného žití během dne pro osoby bez přístřeší), domy na půl cesty (poskytují úspěšný start do nového života pro osoby opouštějící ústavní či ochranou výchovu a jiné zařízení pro děti a mládež, pro osoby opouštějící výkon trestu či ochranou léčbu do 26 let), krizová pomoc a intervenční centra (např. pro osoby, které trpěly domácím násilím), nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (nabízejí smysluplné využití volného času dětem a mládeži z lokalit

¹¹ NOVOTNÁ, Alena: Sociálne poradenstvo v kontexte spoločenskej objednávky. In: JANEBOVÁ, Radka – SMUTEK, Martin [eds.]: Posuzování životní situace v sociální práci: Sborník z konference V. Hradecké dny sociální práce. Hradec Králové: Gaudeamus 2008, s. 120.

¹² TOMEŠ, Igor: Sociální politika: Teorie a mezinárodní zkušenost. Praha: Socioklub 2001, s. 181.

ohrožených vysokou kriminalitou, z rodin postižených sociálními událostmi), sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, kontaktní centra (pomáhající osobám ohrožených závislostmi na návykových látkách), terapeutické komunity, služby následné péče, sociální rehabilitace (služby určené k dosažení samostatnosti osob se zdravotním postižením nebo ohrožených sociálním vyloučením z jiných důvodů) a terénní programy (určené k vyhledávání osob žijících v sociálně vyloučených komunitách a rizikovým životním stylem a následné pomoci v začlenění do společnosti). Jedná se tedy především o pomoc lidem zdravotně postiženým, lidem žijícím nezdravým životním stylem, lidem ohrožených chudobou a bezdomovectvím a také závislostmi na návykových látkách, kriminalitou a jinými příklady delikvencí.

Službami sociální péče se pak rozumí pomoc se začleněním do života společnosti a zajištění fyzické a psychické soběstačnosti seniorům či osobám se zdravotním postižením. Poskytují se v: denních a týdenních stacionářích (pro osoby se zdravotním postižením či chronickými psychickými poruchami), domovech pro seniory, domovech pro osoby se zdravotním postižením, domovech se zvláštním režimem (především pro osoby jejichž soběstačnost je snížena z důvodů chronického duševního onemocnění, Alzheimerovy choroby, závislostí na návykových látkách apod.), chráněném bydlení a centra denních služeb. Dále se poskytují odlehčovací služby, podpora samostatného bydlení, osobní asistence, pečovatelská služba, tísňová péče (distanční hlasová péče a elektronická komunikace pro osoby vystavené stálému vysokému riziku ohrožení zdraví nebo života), průvodcovské a předčitatelské služby a sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče.¹³

Tyto služby bývají poskytovány několika způsoby – ambulantně (osoba dochází či je doprovázená do zařízení sociální služby, součástí sociální služby není ubytování), pobytově (spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb) a terénně (sociální služby jsou poskytovány osobám v jejich přirozeném prostředí).¹⁴

Jelikož jsou sociální služby mířeny na osoby strádající v sociálních událostech (osoby zdravotně postižené, nemocné, seniory, se specifickými potřebami, závislé, postižené chudobou aj.), je třeba, aby tyto služby byly poskytovány s určitou kvalitou, tedy tak, aby se klienti sociální služby mohli cítit důstojně, aby služba byla vykonávána s lidskostí, taktem, ale především laskavostí. K dosažení tohoto cíle neslouží pouze standarty kvality sociálních služeb, ale především vlastní etické hodnoty pomáhajících.

¹³ Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách, § 38 - 70.

¹⁴ Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách, § 33.

1.3 Jak na to v praxi? Profesionální etika, etický kodex a desatero

„Jděte a učte se, co to je: Milosrdenství chci, a ne oběť. Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky.“¹⁵

Touto prostou větou, kterou komentuje své stolování s hříšníky, nás Ježíš Kristus může uvádět do problematiky sociálních služeb a etiky – nedává pouhou almužnu a nejde dál, ale sám přichází mezi hříšníky a stoluje s nimi. Tj. pracovník v sociálních službách přichází do středu své cílové skupiny, on, víceméně zdravý a bohatý, přichází mezi nemocné a chudé, aby jim s milosrdenstvím sloužil.

Jednou z prvních hodnot, kterou by měl disponovat ideální pracovník v sociálních službách, je bezesporu milosrdenství – soucit s trpícím člověkem. Ten úzce souvisí, řekněme, globálně s hodnotou solidarity a s hodnotou odpuštění. „V běžném jazyce „solidarita“ znamená vzájemný závazek či ochotu vzájemně se podporovat... princip solidarity zavazuje k sociální spolupráci, jejímž cílem je zaručit lidsko-právní status osoby pro všechny.“¹⁶ Milosrdenství pak může být hlavním motivem ke konkrétnímu skutku solidarity a zároveň princip solidarity může člověka pohnout k soucitu nad člověkem, který musí snášet příkoří. Jsou to hodnoty, které se jistě v praxi doplňují. Hodnota odpuštění je důležitá hned ve dvou rovinách, jednak odpuštění jedince méně konkrétní (například vůči společnosti) posiluje jedincovo odhodlání pomáhat druhým a více konkrétní, zaměřené vůči člověku, kterému chce jedinec pomoci, to otvírá cestu pomoci konkrétnímu člověku a je založené opět na soucitu a také slitovnosti, neboť: „Odpuštění jsme schopni, když prožíváme soucit s provinilcem, hříšníkem. Snad ještě více než soucítění stojí slitování. Soucítit můžeme také jenom citově. Slítovat se znamená činit.“¹⁷ Tyto hodnoty jsou nejnütnější základem pro napomáhání zmírňování lidského utrpení, které sociální události přináší, umožňují pomáhajícímu a potřebnému důležitou blízkost a otevřenou komunikaci, jejichž význam popisuje Jankovský: „Prvním krokem ke zlidštění utrpení je „zápas proti oněmění“. Člověk má plné právo dosáhnout úlevy pláčem, nářkem, prosbou i obžalobou. Dále je zapotřebí být trpícím nablízku, pomoci mu zvládnout nepřízeň osudu. Předpokladem pro spolupráci je otevřený dialog. Komunikace, přirozeně verbální i neverbální (haptikou někdy vyjádříme mnohem více než přívalem slov), dává prostor pro vypovídání se, postěžování si, napomáhá přijetí utrpení i rozvoji solidarity

¹⁵ Evangelium podle Matouše 9, 13. In: Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenické vydání z r. 2001, Česká biblická společnost 2007.

¹⁶ NYTROVÁ, Olga – PIKÁLKOVÁ, Marcela: Etika a logika v komunikaci. Praha: UJAK 2007, s. 60.

¹⁷ NYTROVÁ, Olga – PIKÁLKOVÁ, Marcela: Dialog mezi hodnotami. Praha: UJAK 2011, s. 93.

s trpícím. Utrpení tak postupně získává lidskou dimenzi, jinými slovy: zlidšťuje náš život, má formativní funkci, stává se fenoménem lidského zrání.¹⁸ K výše zmíněným hodnotám tedy patří i určité vlastnosti pracovníka v pomáhajících profesích – otevřenost, trpělivost, tolerance, ale i vůle k obětování svého času, vůle být na blízku druhému člověku.

Všechny tyto hodnoty i vlastnosti by měly mít společného jmenovatele, ze kterého by vycházely, a tím by měla být láska. Láska je jistě hodnotou kardinální, univerzální, lidé na ní pohlížejí z mnoha úhlů, přisuzují jí různé atributy, mnohdy však za lásku považují emoce či jevy, které s ní však mají jen málo společného. Již filosofové antického Řecka rozdělovali lásku do několika sfér podle vlastností, kterými se vyznačovala. Zejména tři by naplňovaly představy lásky, kterou známe dnes, byl to éros (žádostivost – láska pramenící z vášnivé přitažlivost), fíliá (náklonnost – láska přátel) a agapé (laskavost – založená na příkladu oddanosti vůči druhému člověku).¹⁹ Podobně psycholog Sterberg vymezil tři rozměry lásky – blízkost, vášeň a oddanost, jejichž vzájemnou propojeností určuje osm druhů lásky (nelásku, zalíbení, zamilovanost, prázdnou lásku, romantickou lásku, přátelskou lásku, osudovou lásku a dokonalou lásku).²⁰ Pokud bychom se vrátili k antickému dělení lásky, pro výkon pomáhajících profesí je nejdůležitější zejména agapé, která: „Ve vztahu k bližním zahrnuje úctu a respekt k tajemství druhého člověka, obětavé vztahy, snahu nedopustit, aby člověk vedle mne strádal, byl osamělý, opuštěný a plný beznaděje. Neměli bychom připustit, aby druzí lidé umírali sami ve svých beznadějích a měli bychom dokonce mít schopnost v krajním případě obětovat sebe za druhého. V Bibli se výraz agapé používá především pro lásku, jíž chová Bůh k lidem nebo pro lásku, kterou má člověk projevovat vůči svému bližnímu.“²¹

Další výstižné charakterizování lásky, která by měla pracovníky v pomáhajících profesích motivovat a to zejména ty, kteří pracují pro dobro druhých pod záštitou Charity, nám přináší svatý Pavel v Písmu Svatém: „A kdybych rozdal všecko, co mám, ano, kdybych vydal sám sebe k upálení, ale lásku bych neměl, nic mi to neprospěje. Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá

¹⁸ JANKOVSKÝ, Jiří: Etika pro pomáhající profese. Praha: Triton 2003, s. 129.

¹⁹ DRTILOVÁ, Jana – KOUKOLÍK, František: Život s deprivanty I.: Zlo na každý den. Praha: Galén 2001, s. 346.

²⁰ Ibid.

²¹ NYTROVÁ, Olga – PIKÁLKOVÁ, Marcela: Dialog mezi hodnotami. Praha: UJAK 2011, s. 72.

radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ať se děje cokoliv, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá.“²²

Naše evropská kultura bývá často označována za kulturu s kořeny židovsko-křesťanskými, naráží se tak nejen na etnické a religiózní aspekty naší kultury, ale také na vývoj evropského práva, které má svůj prazáklad v biblickém Desateru. „Ať už si myslíme o Desateru cokoliv a jsme věřící či ateisté, nemůžeme popřít, že řada z jeho „doporučení“ zůstává vodítkem a směrovkou i v dnešní době. K nejdůležitějším a stále platným zásadám například patří, aby člověk nikoho nezabil, s nikým nesmilnil, nikoho neokradl a nikomu nelhal. Lepší systém pravidel zatím naše „západní civilizace“ nemá, proto je nutné jeho váhu vzít v potaz.“²³ Plné znění Desatera je přílohou této bakalářské práce. Z jeho obsahu je však patrné, že jakožto seznam příkázání, by pro službu pracovníků v pomáhajících profesích nebylo samostatně postačující, je důležité, aby bylo doplněno hodnotami, které jsou popsány výše v této kapitole. V tom můžeme spatřovat paralelu s výrokem Ježíše Krista: „Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit.“²⁴ Zkrátka příkázání a spravedlnost má být doplněná milosrdenstvím a láskou.

Zajímavým aspektem ve službě bližním by mohl být poměr dvou přístupů k sobě samému a k svému okolí – altruismu k egoismu. Na jednu stranu nám pozitivističtí filosofové kladou výzvu: „Rozumný společenský řád, jak o něj usiluje pozitivní filosofie, lze uskutečnit pouze tehdy, ... až lidé učiní principem svého jednání prospěch celku, altruismus (termín, který vytvořil Comte jako protějšek egoismu).“²⁵ Na straně druhé dnešní filosofové zabývající se evoluční etikou došli k názoru víceméně odlišnému: „Téměř každé lidské jednání je egoistické nebo alespoň egoismus obsahuje, ale to samo není vůbec zavrženíhodné. Existuje mravní zavrženíhodný altruismus a existuje špatné jednání, které nevychází z egoismu. I křesťanství žádá pouze, abychom bližního milovali „jako sebe“, ne však více než sami sebe.“²⁶ Tedy ne každé prosazení sebe sama, například použití asertivity v komunikaci s klientem sociální služby, není nevhodné, nesprávné. Dalo by se také polemizovat, zda existuje skutečně čistý altruismus, neboť i z každého vykonaného dobrého skutku si odnášíme i my odměnu - dobrý pocit. Nicméně jeden závěr filosofů by mohly být pro nás již nyní

²² První list Korintským apoštola Pavla 13, 3-7. In: Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenické vydání z r. 2001, Česká biblická společnost 2007.

²³ NYTROVÁ, Olga – PIKÁLKOVÁ, Marcela: Etika a logika v komunikaci. Praha: UJAK 2007, s. 66.

²⁴ Evangelium podle Matouše 5, 17. In: Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenické vydání z r. 2001, Česká biblická společnost 2007.

²⁵ STÖRIG, Hans Joachim: Malé dějiny filosofie. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2000, s. 361.

²⁶ Ibid., s. 549.

bez diskuzí směřovat – bližního máme milovat, jako sami sebe, nikoliv více než sebe. V opačném případě bychom mohli brzy narazit na tvrdou realitu součinnosti životů pomáhajících s potřebnými a mohli propadnout syndromu vyhoření.

Aby se pracovníci v pomáhajících profesích a zejména sociálních službách měli při své každodenní práci o co opřít, vznikají kromě standardů kvality sociálních služeb také různé etické kodexy, z nichž pro danou oblast lidské práce hraje největší roli Etický kodex sociálních pracovníků České republiky. Ten sestává z vlastních etických zásad, pravidel etického chování sociálního pracovníka ve vztahu ke klientovi, svému zaměstnavateli, kolegům, společnosti a ke svému povolání a odbornosti.²⁷ Velice zobecněně se dá říci, že přístup pracovníků v sociálních službách má dle etického kodexu být k bližnímu individuální, respektující, pomáhající, profesionální, podporující v seberealizaci a vlastní odpovědnosti, chránící důstojnost a lidská práva, holistický, informující (poradenský), kolegiální, partnerský.²⁸ Propojením hodnot a vlastností, jež nabízí Desatero, Etický kodex sociálních pracovníků České republiky a lásky, může vzniknout přístup skutečně plodný a pro výkon sociálních služeb nanejvýš vhodný. Samotný etický kodex by nemohl být jediným nosným prvkem, když přihlédneme, že každý člověk je jiný a řeší situaci podle svého svědomí, podobně se vyjadřuje Úlehla: „Etický kodex je užitečný, ale zjednodušující model. Do profesionální práce se ovšem promítá celý pracovníkův přístup k životu a lidem. Docela jiné projevy vůči klientům bude mít pracovník, který je do hloubi duše přesvědčen, že lidé jsou schopni být dobří a vstřícní, jen když k tomu mají příležitost. A docela jiný bude mít ten, kdo věří, že pokud člověka neomezují pravidla a obavy z jejich nedodržení, zneužije situace ve svůj prospěch, na úkor druhých.“²⁹

Nad etickými hodnotami pracovníků v pomáhajících profesích je nutné se zamýšlet a samotné pracovníky motivovat k přijetí těchto hodnot především proto, že: „Ten, kdo pomáhá, má také odpovídající míru moci.“³⁰ A nejedná se výhradně o moc nad životem a smrtí, například kdy pracovník v sociální službě v hospici zanedbá péči, následkem čehož klient zemře, ale také o moc ovlivňovat klientova životní rozhodnutí. Klienti sociálních služeb, kteří procházejí těžkými, doslova kritickými, fázemi života, jsou často sociálními pracovníky lehce ovlivnitelní a necitlivým přístupem nebo dokonce záměrnou špatnou radou, by mohl pracovník klientu nenávratně ublížit.

²⁷ NYTROVÁ, Olga – PIKÁLKOVÁ, Marcela: Dialog mezi hodnotami. Praha: UJAK 2011, s. 287–289.

²⁸ SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR. Etický kodex sociální pracovníků České republiky [online]. 20. 5. 2006 [cit. 2014-01-01]

²⁹ ÚLEHLA, Ivan: Umění pomáhat. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) 2005, s. 114.

³⁰ LORENZOVÁ, Jitka: Pomáhání a pomáhající profese. In: KRAUS, Blahoslav – POLÁČKOVÁ, Věra [eds.]: Člověk – Prostředí – Výchova: K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido 2001, s. 177.

1.4 A co naši klienti? Etika v kritických fázích života

Klienty využívající rozličných sociálních služeb postihly sociální události, jež mají svá specifická úskalí. Ať už se jedná o stáří, nezaměstnanost, bezdomovectví, či události spojené s návykovým chováním a závislostmi, s osaměním, pocitem méněcennosti, vždy tyto události postihují také ekonomickou situaci člověka. Člověk je tedy vystaven silným ekonomickým i psychologickým tlakům, v takové situaci se pak může uchýlit ke krajním „řešením“ jako jsou sebevražda, potrat, násilné chování, promiskuita, drogy, další delikvence. Morální hodnoty dosud jedincem zastávané „dostávají zabrat“ a pohled na svět se mění. Pomoc sociálních služeb by se tedy měla také zaměřovat na znovunabytí psychického klidu, sebevědomí a také smyslu pro morální hodnoty.

Psychika člověka během sociálních událostí může být značně nestabilní, křehká. Člověk je náchylný pod tíhou frustrace propadat i svým vlastním falešným představám, které jeho situaci pouze zhoršují. Tyto falešné představy se mohou týkat ekonomické situace (předsudku, že bohatí a mocní lidé jsou vždy šťastní a spokojeni), vlastních zájmů (falešná představa, že není na co se těšit, že v životě nic nemáme), fatalismu (představa absolutní neměnnosti situací – „nikdy to nebude lepší“), zasloužení si špatné situace; jiné falešné představy mohou člověka přivést k názoru, že za jeho situaci mohou konkrétní druzí lidé či celá společnost a že má právo se na ně zlobit.³¹ Tyto falešné představy je třeba tlumit, pracovník v pomáhajících profesích by měl svého klienta nejen utěšovat, ale také jeho pohled na svou situaci racionalizovat a nabízet zvládnutelná východiska.

Z hlediska etického je tak nejdůležitější lidem v kritických fázích života dodávat naději a s ní spojenou víru (či důvěru). Totiž: „Řekne-li člověk VĚŘÍM V BOHA, znamená to, že také říká VĚŘÍM BOHU.“³² Takto se význam slov víra a důvěra velmi podobá. Nemusíme však věřit přímo v Boha, můžeme věřit v existenci posmrtného života (časté rčení po úmrtí např. těžce nemocného člověka: „Už se má lépe.“), nebo také ve zlepšení své současné situace („jednou bude líp“), můžeme věřit / důvěřovat lékařům, sociálním pracovníkům apod. Tato víra může postupem času různě kolísat, vlivem sociálních událostí však spíše skomírat. Proto je důležité tuto víru povzbuzovat naději. „Emočně zralý člověk se snaží ve svých blízkých žít a probouzet naději. Ví, jak je důležitá, ozdravná, očistná. Je zřídlem síly a touhy jít dál, nést břemena a

³¹ KŘIVOHLAVÝ, Jaro: Jak přežít vztek, zlost a agresi. Praha: Grada 2004, s. 34.

³² HRDLIČKA, Josef: Věřím, věříme: Poznáváme katechismus katolické církve. Olomouc: Matice cyrilometodějská 2001, s. 9.

dokázat přijmout i porážky a smířit se s nimi. Naděje nám pomáhá i smířovat se se smrtí.³³ Ovšem nemělo by se jednat o naděje falešné / plané / nepravdivé, jejichž následné nepotvrzení by mělo za následek naopak prohloubení emoční krize.

Dnešní společnost zdá se klade na člověka vysoké nároky – cení si vzdělání, úspěchu, zdraví, krásy, bohatství etc. V takové společnosti je pak těžké nacházet smysl utrpení a bolesti,³⁴ lidé jakoby měli strach diskutovat o nemoci, o smrti a snaží se oddálit tyto kritické, avšak zároveň přirozené, součásti života. Právě přirozenost podstaty bolesti, nemoci, utrpení, smrti, by měla lidstvo dovádět k zamýšlení nad jejich smyslem, neodsuzovat je apriorně jako nežádoucí.

Z křesťanské teologie kříže můžeme pro problematiku pomáhajících profesí vytěžit dva podstatné atributy: 1. Ježíš Kristus neviděl pouze anonymní utrpení druhých lidí, avšak konkrétní lidské duše se svými bolestmi, jeho Kříž není řešením abstraktního utrpení, ale vrcholem jeho solidarity, lásky konkrétním bližním a ve spojení s jeho odkazem pro své následovníky může být i pro nás příkladem služby bližnímu³⁵ (sloužit bližnímu neúnavě, bezvýhradně, s láskou) a 2. Ježíš Kristus přijímá svůj Kříž nikoliv ze strachu, ale napodobuje jednání svého Otce a zjevuje tím světu jeho moc a slávu³⁶ (přijmout utrpení znamená mít podíl na Boží slávě, tj. dokazují, že život má smysl za každé situace a tím oslavuji Boha). Pospíšil k tomu dodává: „Přestože hlásáme ukřižovaného Krista, bylo by tragickým nepochopením glorifikovat bolest a utrpení. Jinak řečeno: nesmíme předpokládat v každém trpícím člověku stejnou sílu a schopnost proměňovat zlo nemoci, bolesti, hladu, emarginalizace, jaká byla v Kristu.“³⁷ Člověk trpící sice na svém utrpení zjevuje slávu Boží, jeho utrpení není nesmyslné, přesto to neznamená, že by se mu nemělo dále pomáhat. Smysl utrpení pak můžeme ještě jednou vidět ve střetnutí se s dnešní kulturou smrti, kulturou nihilistickou a dekadentní, která nepřipisuje smysl životu, a to tak, že člověk trpící může svým příkladem dávat smysl nejen životu, ale i smrti.³⁸ V pomáhajících profesích a sociálních službách bychom tedy měli být svědky takové pomoci, která nejen tiší / zmírňuje ekonomické a případně fyziologické následky sociálních událostí, ale především dává klientovu životu a jeho aktuální podobě smysl. Tento příklad a mnohé další z Kristova odkazu by měly být v činnosti Charity skutečně přítomny.

³³ NYTROVÁ, Olga – PIKÁLKOVÁ, Marcela: Dialog mezi hodnotami. Praha: UJAK 2011, s. 84.

³⁴ JANKOVSKÝ, Jirí: Etika pro pomáhající profese. Praha: Triton 2003, s. 126.

³⁵ POSPÍŠIL, Ctirad Václav: Teologie služby. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 188 - 189.

³⁶ Ibid., s. 190.

³⁷ Ibid., s. 191.

³⁸ Ibid., s. 197.

2 CHARITA – VÍRA, NADĚJE A LÁSKA

2.1 Co se skrývá pod pojmem Charita?

Pojem charita či charitní (resp. charitativní) je v dnešní době jistě velice rozšířený, zejména z médií se dozvídáme, že se těmito slovy zaštiťuje mnoho neziskových organizací, filantropů a dalších veřejně známých lidí a organizací. Ve společnosti se to jen „hemží“ charitativními sbírkami, charitativními akcemi apod., které však vůbec nejsou organizovány Charitou Česká republika ani žádnou její složkou. Je tedy důležité rozlišovat mezi charitou s velkým a charitou s malým písmenem CH a pojmy charitní a charitativní, jež jsou velice podobné a mohou být pro velkou část laické veřejnosti zavádějící. Charita s velkým CH je světovou křesťanskou (katolickou) humanitární organizací poskytující zdravotnické a sociální služby lidem v nouzi, zasažených chudobou, nemocmi, ale i přírodními katastrofami. Slovo charitní pak označuje určitý vztah k této Charitě. Z jejího poslání pak můžeme odvodit slovo charitativní ve významu např. dobročinný, které pochopitelně užívají i organizace mimo Charitu, které se věnují dobročinné a humanitární činnosti. Podobně vznikl i význam slova charita s malým ch: „Služba a pomoc poskytovaná bližnímu... Cílem charity je poskytnout člověku aspoň minimum potřebné v jeho fyzickém a duševním strádání.“³⁹

Křesťanská charitativní činnost se rozvíjela v církvi již od jejího samotného počátku, samozřejmě na její formování měla velký vliv renesanční humanizace pozdního středověku, osvícenství, průmyslová revoluce, sociální encykliky papeže etc. Zejména během 19. století nastal veliký rozmach v zakládání zdravotnických a zaopatřovacích ústavů, vždyť na počátku století 20. (přesně v roce 1938) bylo takových církevních zařízení v Čechách již 172 a na Moravě 166.⁴⁰ Konkrétně se jednalo o 72 dětských opatroven, 57 sirotčinců, 38 starobinců a chorobinců, útulky pro řemeslný dorost, útulky pro služebné, prázdninové osady a ozdravovny, ústavy pro tělesně a duševně choré, útulky pro studující, 15 nemocnic, ústavy pro nevidomé, epileptiky, encefalitiky, slabomyslné, ústavy pro mládež mravně vadnou, dále církevní organizace pečovaly o nemluvňata a batolata, zajišťovaly ošetřování chudých nemocných a poskytovaly pomoc nezaměstnaným například v polévkových ústavech.⁴¹ Mezi tyto ústavy se řadily také známé pražské Vincentinum či Ernestinum.

³⁹ JANDOUREK, Jan: Sociologický slovník. Praha: Portál 2001, s. 101.

⁴⁰ POSPÍŠIL, Ctirad Václav: Teologie služby. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 126.

⁴¹ VAŠEK, Bedřich: Dějiny křesťanské charity. Olomouc: Velehrad 1941, s. 156-157.

Co se týče osobností Charity, je třeba zmínit jméno 10. olomouckého arcibiskupa ThDr. Antonína Cyrila Stojana, neboť stál za vznikem ústřední organizace Charity u nás (nejprve na Moravě, poté na celém území Československa).⁴² Od té doby můžeme mluvit o Charitě jako organizaci katolické církve (tehdy nesla jméno Zemská katolická charita). Postupem staletí tak lze sledovat stále organizovanější poskytování milosrdenství a pomoci bližním, od jednotlivců (světců – svatý František z Assisi, svatý Jan Bosco, blahoslavená Matka Tereza) po organizované skupiny (řeholní kongregace, laická bratrstva, Charita), mnohdy za spoluúčasti státu (od panovníků po zákony stanovené dotace států 20. století).

Snaha dát charitativnímu dílu organizační strukturu vyvrcholila v roce 1924, kdy byla založena mezinárodní unie Caritas (23 národních charitativních organizací z Evropy a Ameriky bylo mezi jejími zakladateli), v roce 1928 pak její místo v katolické církvi přejala Caritas Catholica, jež však byla oslabena druhou světovou válkou a musela být obnovena v letech 1947-1949 papežem Piem XII. (rodným jménem Eugenio Pacelli) jakožto Caritas Internationalis.⁴³

Zkázou pro charitní dílo u nás byla jistě druhá světová válka, ale také komunistická diktatura, která na dlouhých 41 let úmyslně perzekvovala církve. Veškerý život církve měl být potlačen a stejně tak i křesťanská charita. Organizačně přestala charita fungovat až do Sametové revoluce. Ale ani tlak státní moci neměl vliv na odvážné křesťany toužící po pomoci bližnímu: V prosinci 1988 postihlo Arménii (tehdy část SSSR) ničivé zemětřesení, které si vyžádalo životy desítek tisíc lidí. Mezi československou veřejností se zdvihla vlna solidarity, v církvi vznikaly společenství farníků, kteří do Arménie začali posílat ošacení, potraviny i léky a právě na těchto společenstvích po roce 1989 mnohdy začaly vznikat první oblastní charity.

V roce 1993 vznikly nové stanovy naší katolické charitativní organizace, tehdy pod jménem Česká katolická charita, o dva roky později se stala členem mezinárodní organizace Caritas Internationalis.⁴⁴ Dnes nese jméno Charita Česká republika.

Na tomto místě je třeba znovu zmínit, že charitativní péči se nevěnovala pouze katolická církev. V minulosti se péči o bližní věnovalo mnoho jednotlivců i organizací z prostředí protestantského, v Evropě a Americe od 20. století i organizací sekulárních, od kterých se i katolická charita jistě mnohdy inspirovala. V 19. století zazářili svými ctnostmi mnohé osobnosti evangelických církví, které svou činností rozvinuly charitativní péči. Jedná se například o Florence Nightingaleovou, která se zasloužila o

⁴² VAŠEK, Bedřich: Dějiny křesťanské charity. Olomouc: Velehrad 1941, s. 155.

⁴³ POSPÍŠIL, Ctirad Václav: Teologie služby. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 130.

⁴⁴ Ibid., s. 133.

rozvoj ošetrovatelství, dbala na odborné vzdělání ošetrovatelek a výhody tohoto postupu prokázala v praxi během krymské války v 50. letech 19. století. Zkušenosti z války také podpořily kalvinistu Henryho Dunanta v záměru založit organizaci pomáhající trpícím ve válkách (tzv. Červený kříž). Mezi další význačné osoby patří Theodor Fliedner (zakladatel protestantských diakonisek), Friedrich Bodelschwing (zakladatel prvních ústavů pro epileptiky a idioty v Německu), Jan Wichern (zakladatel ústavu pro ohroženou mládež), E. G. Fry (anglický kvaker, který se zasloužil o reformu žalářů) a mnoho dalších.⁴⁵ Dnes na území České republiky poskytuje sociální služby mnoho dalších neziskových organizací, které mají svůj původ v křesťanské tradici: může se jednat o organizaci adventistů ADRA, Armádu spásy, Diakonie Českobratrské církve evangelické apod. Pokud bychom katolickou charitu viděli jako obraz rodiny, pak ostatní neziskové organizace pomáhající trpícím můžeme považovat za její sousedy, se kterými se má spolupracovat a zároveň se dá od nich obohatit.

2.2 Charita jako obraz rodiny – soudržnost, pomoc a výchova

Tak jako katolickou církev často chápeme jako rodinu, jejíž hlavou je Kristus, podobně můžeme vidět obraz rodiny i v katolické charitě. Podobně jako rodina má vlastní strukturu, v níž má každý svou úlohu. Nejvyšší organizační strukturou je Caritas Internationalis se sedmi oblastními sekcemi – africkou, severoafrickou a blízkovýchodní, severoamerickou, jihoamerickou, asijskou, australskou a oceánskou a evropskou (tzv. Caritas Europa).⁴⁶ Oblastně se pak dělí na charity národní, charity diecézní a poté charity oblastní či farní. Nejvyšším představitelem charity je papež (nyní František, rodným jménem Jorge Mario Bergoglio), ten zasahuje do fungování charity prostřednictvím papežské rady Cor unum,⁴⁷ tak je zajištěna soudržnost charity s učením církve. Představiteli diecézních charit jsou pak jednotliví biskupové, kteří jsou, dalo by se říci, nadřizenými jednotlivých ředitelů diecézních charit (ti pak zpravidla jsou vybíráni z laiků). Zřizovatelem Charity Česká republika je Česká biskupská konference (při ní má každá diecézní charita svého tzv. prezidenta, většinou kněze z diecéze), dělí se na arcidiecézní charitu pražskou a olomouckou a diecézní charity litoměřickou, královéhradeckou, českobudějovickou, plzeňskou, brněnskou a ostravsko-opavskou.⁴⁸ Ředitelé diecézních charit pak zodpovídají za chod charit

⁴⁵ VAŠEK, Bedřich: Dějiny křesťanské charity. Olomouc: Velehrad 1941, s. 158-159.

⁴⁶ POSPÍŠIL, Ctirad Václav: Teologie služby. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 131.

⁴⁷ Ibid., s. 132.

⁴⁸ Ibid., s. 134.

oblastních, které mají také své vlastní ředitele, ti pak dále jmenují vedoucí jednotlivých zařízení, pokud jich je v dané oblastní charitě více.

Charita se snaží pečovat nejen o trpící, ale také o vlastní pracovníky v sociálních službách (členy své „rodiny“), a to především profesně a duchovně. Profesně zajišťuje akreditované a neakreditované kurzy, které ze zákona musí pracovníci v sociálních službách absolvovat. Z hlediska duchovního růstu Charita pořádá pro své zaměstnance rekolekce (duchovní cvičení), poutě, bohoslužby, jednorázové události (např. svěcení charitního domu, vysvěcení nově otevřené noclehárny apod.), tříkrálovou sbírku (na níž se podílejí zaměstnanci daných oblastních charit); diecézní biskup povolává kněze své diecéze ke službě spirituálů daných oblastních charit, ti poskytují duchovenskou službu jak zaměstnancům, tak klientům charity. Například v roce 2013 Diecézní charita ostravsko-opavská pořádala pouť pro své zaměstnance do polských Branic, která zahrnovala bohoslužbu s kázáním o charitní službě otce biskupa Františka Václava Lobkowicze a zároveň exkurzi do zdejší psychiatrické léčebny a tzv. Městečka milosrdenství, založeného na začátku 20. století biskupem Josefem Natanem. Zaměstnanci diecézní charity se tak mohli poučit o péči a zacházení s klienty s psychickými vadami, zároveň mohli nalézt nová přátelství s kolegy z dalších oblastních charit diecéze a načerpat síly na bohoslužbě.

O těchto událostech se občasné zmiňují česká média, největšího prostoru se bezesporu dostává tříkrálové sbírce, záleží však na konkrétním poskytovateli informací.

Obrázek 1: Pout' Charit, 15. 5. 2013 v polských Branicích

Zdroj: Miroslav Macháč, osobní archiv

2.3 Blázni nebo hrdinové? Prezentace Charity v médiích

Prezentaci Charity v médiích bychom mohli rozdělit do čtyř skupin podle druhu médií: 1. celostátní média, 2. regionální média, 3. křesťanská média a 4. charitní média. Na to jaký je obraz Charity v jednotlivých médiích, především na rozdíl mezi zmíněnými druhy médií, by se mohl zaměřit samostatný výzkum, jehož výsledek by byl jistě velice zajímavý. Alespoň pro příklad:

Celostátní tisk (Mláda fronta Dnes) si všímá především poklesu zájmu o projekt Adopce na dálku v návaznosti na církevní restituce, v druhé části článku se však zajímá především o spory s vydáváním majetku.⁴⁹ Na druhou stranu deník zachází i do regionální sféry a popisuje odcizení kol neznámým zlodějem z charitního vozu.⁵⁰ Obecně lze říci, že katolická charita má v médiích dobrý obraz, dostává se jí v tisku a zejména regionálním relativně hodně prostoru, především se píše o tříkrálové sbírce a o tom, jak se výtěžek zužitkuje, o novinkách na poli sociálních služeb a charity, o konkrétních podobách pomoci; jak dosvědčuje například seznam ohlasů v médiích na stránkách Diecézní charity ostravsko-opavské.⁵¹

Z křesťanských médií se zajímá o činnost charity zejména Katolický týdeník, TV Noe a rádio Proglas. Různé oblastní charity pak zakládají vlastní periodika, jednak pro své zaměstnance, ale také pro širší veřejnost. Například Charita Opava vydává měsíčník Charitník a zároveň měsíčník pro zaměstnance a příznivce Charity Opava nazvaný Domovník. Dalším zdrojem informací mohou být výroční zprávy oblastních charit (zejména těch větších, např. Charita Ostrava).

Charita se také prezentuje prostřednictvím dalších jednorázových událostí, v kulturní sféře se jedná například o fotografickou soutěž pro zaměstnance a dobrovolníky Charity s názvem Můj svět – jedná se o celorepublikovou soutěž pořádanou Charitou Opava. Nově pořádá i kategorii pro klienty Charity.

Kdybychom měli odpovědět na otázku položenou v názvu této podkapitoly, konstatovali bychom, že obraz Charity je v médiích oproti obrazu církve prezentován v dobrém světle, samotní zaměstnanci Charity pak spíše jako hrdinové. Zkrátka charitní dílo je rozsáhlé a není možné jej přehlížet.

⁴⁹ Lidé přestávají dávat církvím na charitu. Máte dost z restitucí, říkají. MF DNES [online]. 8.1.2014 [cit. 2014-02-02]

⁵⁰ Charita v Bystřici má nepojízdné auto, o kola ji připravil zloděj. MF DNES [online]. 18.4.2013 [cit. 2014-02-02]

⁵¹ Ohlasy v médiích. Diecézní charita ostravsko-opavská [online]. 2014 [cit. 2014-02-02]

3 Charitní služby na území ostravsko-opavské diecéze

„Křesťanství bez charity by nebylo úplné. Vždyť k podstatě křesťanství patří láska k bližnímu. Jako není možné křesťanství bez lásky k Bohu, tak není možné ani bez lásky k bližnímu.“⁵²

Podobně, jako se v květnu 1996 papežskou bulou Jana Pavla II. vyčlenila diecéze ostravsko-opavská z arcidiecéze olomoucké, vznikla na popud biskupa ostravsko-opavské diecéze Msgr. Františka Václava Lobkowicze v lednu 1997 Diecézní charita ostravská-opavská na základě Arcidiecézní charity olomoucké. V roce 2012 Diecézní charita ostravsko-opavská poskytovala sociální služby v celkem 17 oblastních charitách (z nichž 2 působily na území Ostravy – Charita Ostrava a Charita sv. Alexandra) a tzv. vesničce soužití, k 31. prosinci téhož roku diecézní charita zaměstnávala 1092 osob. Jedná se tak o velmi rozsáhlé charitní dílo.

Diecézní charita ostravsko-opavské kromě zaštiťování oblastních charit působí jako poskytovatel sociálních služeb ve vlastních střediscích. Jedná se především o vesničku soužití, vzniklou v roce 2002 pro rodiny ze sociálně vyloučených lokalit, které byly navíc postiženy povodněmi, kde je 135 osobám z 20 rodin poskytována sociální služba odborného poradenství, nízkoprahového zařízení pro děti a mládež a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (poskytované ve středisku Horizont v Ostravě-Kunčičkách). Jedná se zejména pro Ostravu o funkční model soužití romského a neromského obyvatelstva. Mimoto diecézní charita realizuje programy na podporu samostatného bydlení (Šance domova), programy poradenského a informačního centra a střediska humanitární pomoci. Další programy jsou cílené na finanční podporu Domova Naděje v ukrajinské Ust' Čorně (domov pokojného stáří), Městečka milosrdenství v ukrajinském Ivano-Frankivsku a ukrajinských terapeutických dílen pro lidi postižené nemocí AIDS a drogově závislé (na výpomoc na Ukrajinu přijíždí četní dobrovolníci z celé diecéze). Na těchto a dalších projektech se spolupodílí Moravskoslezský kraj, Česká rozvojová agentura, Evropský sociální fond či Nadace OKD.

Na území diecéze pak působí zmíněných 17 oblastních charit, které tvoří vlastní jádro charitního díla diecézního. Služby, které tyto oblastní charity poskytují, se za necelých 20 let tak rozrostly, že jsou pro Moravskoslezský kraj a Jesenícko doslova nepostradatelné

⁵² VAŠEK, Bedřich: Dějiny křesťanské charity. Olomouc: Velehrad 1941, s. 171.

3.1 Charita Ostrava

Největší oblastní charitou v diecézi je Charita Ostrava, která působí již od roku 1991, kdy byla ustanovena ještě arcibiskupem olomouckým. V roce 2012 poskytla ve 20 sociálních službách, 2 zdravotních službách a 3 doprovodných aktivitách pomoc zhruba 6500 lidem (do této statistiky je započítána i účast Charity Nový Jičín, která sice vznikla 1. 1. 2012, ale do 1. 1. 2014 fungovala oficiálně pod správou Charity Ostrava). Při takovém množství služeb pomáhá oblastní charita seniorům a lidem se zdravotním postižením, lidem se specifickými potřebami, lidem v obtížných situacích a bez příští, dětem a rodičům, mládeži ohrožené sociálně nevhodným chováním a lidem v terminálním stádiu života; dá se říci, že pomáhá všem skupinám lidí, kteří by na své životní pouti potřebovali pomoc.

Seniorům a osobám se zdravotním postižením pomáhá charita jednak terénní pečovatelskou službou ze střediska Tereza a střediska Klára (jejím hlavním cílem je pomáhat v domácím prostředí osobám, které z důvodu pokročilého věku či zdravotního postižení již nemohou zvládat zcela sami péči o sebe samého), ale také v rámci denního centra pro seniory v Charitním domě svaté Alžběty. Zde je klientům nabízen kvalitní aktivizační program zaměřený na udržení míry socializace seniorů i při obtížích spojených se stářím (charitní dům navštěvují často senioři s počínající demencí, smyslovými poruchami; často již nemohou být sami doma, na druhou stranu ještě nevyžadují kompletní péči při poskytování pobytové služby). Senioři se zapojili do různých forem arteterapie (pletení obvazů pro lidi postižené leprou) či kulturních akcí a výletů. Hlavními cíly pro rok 2013 byly zajištění fakultativní služby svozu uživatelů a organizace besed pro uživatele. Podobně funguje Charitní středisko Gabriel, avšak na principu komunitního centra pro seniory. Středisko zajišťuje kulturní, vzdělávací a turistické akce pro seniory z Ostravy. Charita Ostrava také poskytuje službu osobní asistence pro seniory a osoby se zdravotním postižením, a to ze střediska svaté Anežky České, jeho zaměstnanci se snaží kromě osobní asistence své klienty také motivovat k aktivnímu využívání svého volného času.

Charita Ostrava poskytuje také pobytové služby pro seniory, ve zmíněném Charitním domě svaté Alžběty funguje zařízení pro přechodný pobyt seniorů (jedná se o odlehčovací pobytovou službu pro rodiny seniorů se sníženou soběstačností, senioři jsou zde ubytováni pouze na přechodnou dobu, než se uvolní místo například v domovech s pečovatelskou službou); velice dobrou zkušenost zde mají s realizací canisterapie. Pro seniory a zdravotně postižené osoby, které své životní potřeby nejsou ze zdravotních důvodů schopny zajišťovat a jejich situaci není možné řešit za pomoci

rodiny či využitím terénních sociálních služeb, Charita Ostrava zřídila domov pokojného stáří v Charitním domě svatého Václava. Zařízení obstarává pomoc až 56 klientům, funguje již od roku 1998.

Pro osoby se specifickými potřebami vede Charita Ostrava Charitní dům Salvator v Krnově. Jedná se o domov se zvláštním režimem, který je určen zejména pro osoby s těžkými duševními onemocněními. Mezi klienty jsou také lidé, kterým velice ublížila na zdraví závislost na alkoholu. V roce 2012 zde pobývalo 41 uživatelů, pro něž zaměstnanci charity připravili mnoho zájmových, kulturních a sportovních aktivit.

V Charitním středisku Michala Magoneho funguje od roku 1996 nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, rodičovské centrum, krizová pomoc a sociálněprávní ochrana dětí. V rámci výkonu SPOD se sociální pracovníci zaměřují na depistáž sociálně ohrožené mládeže, poradenství rodičům a preventivní činnost před škodlivými vlivy na děti. Sociální pracovníci také zprostředkovávají kontakt s psychologkou, fyzioterapeutkou či logopedickým odborníkem. Pro děti se snaží charita realizovat letní tábory a další mimoškolní vyžití, v roce 2012 realizoval vznik hudební zkušebny pro hudebně nadané děti ze sociálně vyloučených lokalit.

Po patronu poutníků a lidí bez domova svatém Benediktu Labrem se jmenuje nízkoprahové denní centrum v Ostravě-Vítkovicích. Je vzdálené jen několik málo bloků od noclehárny a azylového domu svatého Františka. Mezi aktivizační programy pro uživatele těchto služeb patří benefiční Běh Benedikta Labre či účast na mezidiecézním charitním fotbalovém turnaji, který se konal v roce 2012 v Olomouci. Pro matky s dětmi je zřízen Charitní dům svaté Zdislavy, funguje od roku 1994 a v roce 2012 zde střídavě žilo 29 matek s celkem 54 dětmi. Pro rozvoj kompetencí uživatelů služby je využívána metoda videotréninku, mnoho čerstvých a opuštěných maminek je velmi mladých (kolem 18 let) a své dovednosti spojené s výchovou dětí musí teprve rozvíjet. Aby byla posílena motivace klientů azylových domů, bylo třeba nabídnout jim postupnou cestu za nabytím nového domova, proto Charita Ostrava zřídila Charitní středisko svaté Lucie, které klientům nabízí startovací byty. Uživatelům těchto bytů pomáhají sociální pracovníci terénně zvládat nepříznivé situace, které vznikají při osamostatňování se klientů od sociální služby.

Posledním velkým zařízením Charity Ostrava je Hospic svatého Lukáše, zařízení pro lidi v terminálním stádiu života a odhlehovací služby. Poskytována je zde komplexní paliativní péče zejména pacientům s onkologickou diagnózou. Cílem je nejen vytvářet důstojné prostředí lidem umírajícím, ale také je podpořit v jejich utrpení

a dát smysl jejich životu i smrti. V souvislosti s tím funguje také charitní hospicová poradna a dobrovolnické hospicové hnutí, které je důležitou pomocí v doprovázení lidí umírajících. Jelikož kapacita těchto zařízení nestačí, bylo zřízeno středisko svatého Kryštofa, které funguje jako mobilní hospic a ošetrovatelská služba. Charita Ostrava také poskytuje k zapůjčení kompenzační pomůcky, a to nejen do svých zařízení, ale také přímo rodinám pečujícím o své nemocné příbuzné v jejich domácím prostředí.

Charita Ostrava dokázala organizačně komplexně pokrýt celou škálu sociálních služeb, nezaměřuje se na pomoc pouze určité skupině lidí, ale snaží se zařídit podmínky pro funkční pomoc všem, kteří se ocitli v životní situaci, jež vyžaduje pomoc druhého člověka.

Obrázek 2: Charitní dům sv. Františka – azylový dům a noclehárna

Zdroj: Miroslav Macháč, osobní archiv

3.2 Charita Opava

„Za dvacet let své existence pomohla již tisícům občanů Opavy. Dnes poskytuje 60 procent sociální práce v Opavě, dala stovkám lidí práci.“⁵³ Taková statistika za 20 let je opravdu úctyhodná, zvláště vezmeme-li v potaz, že Charita Opava vznikla z malého společenství především křesťanských žen, které v 80. letech tajně distribuovaly církevní i disidentskou literaturu.⁵⁴ Tyto ženy pak daly za podpory

⁵³ GECOVÁ, Štěpánka: 20 zastavení v Charitě Opava. Opava: Charita Opava 2010, s. 5.

⁵⁴ Ibid., s. 6.

některých kněží podnět arcibiskupství k založení oblastní charity. Z malého společenství za dvacet let vzniklo obrovské charitní dílo čítající 17 středisek, 11 registrovaných sociálních služeb, dvě zdravotnická střediska a mateřské centrum. Díky svým chráněným dílnám se stala kromě poskytovatele sociálních služeb také významným zaměstnavatelem lidí, kteří by jinak práci našli jen stěží. Jmenovitě Charita Opava poskytuje tyto služby: terénní ošetrovatelskou a pečovatelskou službu, terénní službu hospicovou (nazvanou Pokojný přístav), půjčovnu kompenzačních pomůcek, denní stacionář pro seniory a klub svaté Anežky (plánující volnočasové aktivity pro seniory nejen z denního stacionáře), v místní části Vlašovičky poskytuje chráněné bydlení pro zrakově postižené v Domě svatých Cyrila a Metoděje (spolu s vlastní chráněnou dílnou), pro duševně nemocné Charita Opava poskytuje chráněné a podporované bydlení ve 4 bytových jednotkách, pro duševně i mentálně nemocné pak otevřela chráněné technické dílny a Chráněné dílny svatého Josefa; pro děti a mládež s kombinovanými vadami funguje denní stacionář Mraveneček a sociálně terapeutická dílna Radost; kromě těchto zařízení dále Charita Opava poskytuje odborné poradenství v občanské poradně a Centru krizové pomoci, jako netypické středisko pomoci bližnímu funguje Wellness centrum v Opavě-Jaktaři.

Typickým rysem Charity Opava je zařazení svých klientů do pracovního procesu, ve třech charitních chráněných dílnách lidé se zdravotním a mentálním postižením a lidé s psychickými problémy vyrábějí opravdu kvalitní výrobky z keramiky a šitých věcí, klienti Charity Opava však mohou pracovat také v dřevařské dílně či vykonávat zahradnické práce. Za unikát můžeme také považovat chráněné bydlení a terapeutické dílny pro zrakově postižené v zrekonstruovaném bývalém klášteře ve Vlašovičkách. Pro klienty je zde zařazena také vzdělávací činnost, a to výuka Braillova bodového písma a práce na počítači se zvukovým výstupem, vše je zde zařízeno k co největší samostatnosti klientů, i křížová cesta v místní kapli je popsána Braillovým písmem. V chráněném bydlení se dokonce seznámilo několik dnes již manželských párů, což svědčí o velikosti role Charity Opava v pomoci provázení životem.⁵⁵

Charita Opava má svou charitní činností nezastupitelnou roli v budování veřejného života v Opavě. Navíc do něj zasahuje i v kulturní oblasti, když se snaží rozšiřovat podvědomí obyvatel Opavy a okolí o otázkách stáří, zdravotních postižení, pomoci bližnímu, nebo realizuje charitativní a benefiční akce. Kromě tradiční tříkrálové sbírky může jít například o benefiční fotbalové zápasy pořádané rozhodčími Okresního fotbalového svazu, jejichž výtěžek bývá věnován těžce postiženým dětem z denního

⁵⁵ Ibid., s. 43.

stacionáře Mraveneček, o sběry šatstva, dobrovolnický program Senioři seniorům, výstavy, fotosoutěž Můj svět, prodejní akce výrobků z chráněných dílen a mnohé další. Charita Opava také dostala velké požehnání v podobě kněží, kteří její činnosti napomáhali, z nich bychom mohli zmínit otce Msgr. Josefa Veselého, který stál u zrodu Charity Opava a z postavení Opavského děkana charitu až do své smrti podporoval, a otce Mgr. Josefa Motyku, faráře ve Stěbořicích a spirituála Charity Opava, který byl zároveň zapáleným členem týmu mobilního hospice Pokojný přístav, pro své milosrdenství býval často vyhledávaným a vyžadovaným zpovědníkem, ale i přítelem pro mnohé klienty Charity Opava, povolán na věčnost byl Pánem po tragickém úmrtí na Oravské přehradě 24. června 2013. Přestože otec Motyka měl mnoho povinností vůči své farnosti, kde spravoval kostel i faru, denně cestoval po celém Opavsku, aby uděloval svátosti (především svatě přijímání, zpověď a svátost nemocných) nemocným a upoutaným na lůžku, vedl duchovní rozhovory s klienty opavské charity a měl pro každého povzbudivé slovo. Kromě služby nemocným a umírajícím, byl vzorem pro mládež děkanátu, vedl farní tábory a poskytoval duchovní slovo skautům z různých oddílů po celé diecézi. Dal se do služby církvi ve všech oblastech lásky a milosrdenství.

Obrázek 3: Chráněná dílna pro zrakově postižené ve Vlastovičkách

Zdroj: Miroslav Macháč, osobní archiv

3.3 Charita Bohumín

V Bohumíně působí již několik let zavedená oblastní charita, zaměřující se především na pomoc těm, kteří jí potřebují v oblasti menšího města – seniorům a lidem bez domova. Pro osoby starší 65 let, které vlivem zdravotního stavu jsou omezeny ve vykonávání základních životních úkonů, Charita Bohumín zřizuje Dům pokojného stáří svatého Františka. Klienti zde žijí v jednolůžkových a dvoulůžkových pokojích vybavených vlastní kuchyňskou linkou s elektrickým vařičem, lednicí, součástí pokoje je vlastní koupelna a toaleta, klienti mají na pokojích svůj vlastní telefon a pokoj mohou dále podle svých individuálních potřeb zvelebovat. Pracovníci Charity Bohumín pro ně zajišťují komplexní služby od pomoci při hygieně a stravování, přes praní a žehlení, donášku nákupu až po zajištění volnočasových aktivit, rehabilitačních masáží a duchovní péče. V Domě svatého Františka je pak také poskytována odlehčovací služba pro seniory se zdravotním omezením, o něž se dočasně nemůže starat rodina. Samozřejmostí je pak půjčovna kompenzačních pomůcek.

Pro lidi bez domova Charita Bohumín poskytuje sociální službu noclehárny a denního centra. Noclehárna svatého Martina disponuje 15 místy pro muže a 5 pro ženy, kromě možností hygieny a přespaní, dostávají klienti čaj zdarma a mají zde možnost ohřevu vlastní stravy, nebo si mohou zakoupit a následně ohřát instantní polévky. Nízkoprahové denní centrum funguje v návaznosti na noclehárnu přes den, zde mohou klienti nacházet prostor pro smysluplnou činnost ve svém volném čase, mohou si nechat vyprat osobní prádlo, nebo si mohou nechat pomoci při řešení svých problémů či při jednání s úřady od sociálních pracovníků. Vše probíhá, podobně jako v celé diecézní charitě, podle standardů kvality sociálních služeb. V součinnosti s těmito službami Charita Bohumín provozuje charitní šatník a bezplatnou občanskou poradnu.

3.4 Charita Český Těšín

Český Těšín se řadí k větším městům v kraji a není tedy divu, že zdejší oblastní charita se zaměřuje rovnou na více cílových skupin obyvatel postižených sociálními událostmi. Jednak provozuje Charitní dům pro seniory v nepříliš vzdáleném Hnojníku a Charitní dům pokojného stáří v Českém Těšíně (první jmenovaný je zaměřen pro seniory se zdravotním postižením, druhý je určen pro seniory, jejichž zdravotní stav vyžaduje celodenní komplexní péči, která nemůže být nahrazena terénními službami) a Charitní centrum pro seniory (a osoby s kombinovaným postižením, které se chtějí

podílet na společném aktivním prožívání svého volného času) a zároveň poskytuje službu azylového domu v Charitním domě pro matky v tísní a středisko sociální rehabilitace (včetně startovacích bytů). Pro děti a mládež pak je otevřeno nízkoprahové zařízení Kometa a středisko primární prevence Maják. K tomu všemu zaměstnanci Charity Český Těšín provádějí řadu terénních služeb – pečovatelskou a ošetrovatelskou službu pro seniory, osobní asistenci a výpomoc při startovacím bydlení.

V Charitním domě pokojného stáří v roce 2012 navýšili kapacitu pokojů, dům tak může využívat až 23 osob, zrekonstruovali také zahradu charitního domu, postavili zde altán a kuželkárnu. Také se zaměstnancům podařilo rozšířit nabídku volnočasových aktivit o pravidelná cvičení, filmový klub a přednášky pracovníků muzea Těšínska. Kulturní akce charita pořádá nejen pro své klienty, ale také jejich příbuzné. Charitní dům pro seniory nabízí ubytování 45 uživatelům, součástí domu je i kaple hostící pravidelné bohoslužby, v roce 2012 se zde konaly seniorské olympiády a mnoho dalších kulturních akcí. V domě pro matky v tísní v témže roce zrekonstruovali společenskou místnost, která dnes může sloužit jako herna a zkvalitňuje tak pobyt zdejšími maminkám i dětem. Ve startovacích bytech se během roku vystřídaly 3 maminky z domu pro matky v tísní a všem se podařilo postupně najít vlastní bydlení, což je s ohledem na obtížnost přechodu z azylového domu do vlastního bydlení veliký úspěch. Pro děti navštěvující nízkoprahové centrum Kometa byly zařízeny různé výlety a vzdělávací besedy i díky Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, které ze svých fondů tyto besedy dotovalo. Na středisku maják, ale i v samotných školách, provedli zaměstnanci oblastní charity 48 setkání s žáky prvních stupňů zaměřené na prevenci patologických jevů, školy si samy vybíraly témata besed podle řešení aktuálních problémů ve vybraných třídách.⁵⁶ Od roku 2011 funguje v prostorách Charitního domu pokojného stáří keramická dílna, která byla hojně navštěvována klientkami Charitního domu pro matky v tísní, klienty Charitního domu pokojného stáří i klienty Charitního centra pro seniory, kteří se mimo jiné ve volném čase baví kurzy vaření, v internetové kavárně, pohybovými cvičeními, bowlingem, kulečnickem, výtvarnou činností, kurzy německého jazyka a besedami a výlety. Činnost Charity Český Těšín pravidelně mapuje periodikum Trubač Charity Český Těšín.

⁵⁶ Výroční zpráva 2012. Charita Český Těšín [online]. 2012 [cit. 2014-02-02]

3.5 Charita Frenštát pod Radhoštěm

Oblastní charita ve Frenštátě pod Radhoštěm se kromě rozšířených terénních služeb (pečovatelské, asistenční a ošetrovatelské) věnuje několika pomáhajícím činnostem poskytovaným nad rámec běžných sociálních služeb. Jedná se především o Klub anonymních alkoholiků, který formou společných sezení napomáhá podobně jako skupinová terapie bývalým i současným závislým na alkoholu skoncovat s touto závislostí. Členové tohoto klubu se dělí o vzájemné zkušenosti a vzájemně se podporují. Činnost klubu začala v prosinci 2010 a setkání se pravidelně zúčastňovalo kolem 5 osob. Druhou netypickou službou je Místní klub náhradních rodin, který je členem Asociace náhradních rodin České republiky. Členové klubu se opět vzájemně podporují a vyměňují si zkušenosti při vzájemných setkáních, a to nejen v sídle frenštátské charity, ale také na společných exkurzích a výletech (například na Pustevny, do planetária, zoologické zahrady, westernového parku, muzea a na rekreačních pobytech v Beskydech a okolí). Klub má celkem 29 členů a 78 dětí. Pro ostatní rodiny Charita Frenštát pod Radhoštěm vede Mateřské centrum Klubičko s podobnou aktivitou – přednášky, diskuze, výlety, divadlo, canisterapie, bazary a kulturní akce. Volnočasové aktivity pak probíhaly také v Senior klubu K9. Zdejší charita tedy nabízí mnoho volnočasových aktivit a činností pro široké spektrum obyvatelstva, čímž se významně podílí na společensko-kulturním životě města.⁵⁷ Charita Frenštát pod Radhoštěm je nově pověřenou osobou pro uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče, v rámci čehož umožňuje bezplatně klientům využívat služeb mateřského centra a financuje další aktivity pěstounů.

Kromě těchto činností Charita Frenštát pod Radhoštěm poskytuje pobytové služby v Penzionu pro seniory o 8 bytových jednotkách, zřídila půjčovnu kompenzačních pomůcek a poskytuje osobní přepravu pro seniory a osoby se zdravotním postižením, zprostředkovávání zapůjčování knih pro stejnou cílovou skupinu a prodává sterilizované pokrmy ve sklenicích (guláše, svíčkovou apod.).

3.6 Charita Frýdek-Místek

Charita ve Frýdku-Místku zřizuje hned několik středisek věnujících se rozmanité charitativní činnosti. V Domě pokojného stáří U Panny Marie Frýdecké (podle zdejší basiliky minor zasvěcené Panně Marii, poutního místa Kravařska) nachází nejen ubytování až 85 seniorů ročně. Ke službám zde poskytovaným patří rozsáhlá aktivizační činnost (pletení, vyšívání, tkaní, malování na sklo či plátno, kurzy vaření

⁵⁷ Výroční zpráva 2011. Charita Frenštát pod Radhoštěm [online]. 2011 [cit. 2012-02-02]

apod.), pro klienty i personál je poskytována duchovenská služba (římskokatolická mše svatá probíhá 2x týdně přímo v kapli domu pokojného stáří; dochází za klienty i duchovní jiných církví). Klientům je také poskytována rehabilitační péče prováděná v rehabilitačním centru, rehabilitace vykonává zkušený fyzioterapeut i samotné ošetřovatelky. V domě pokojného stáří jsou také tři lůžka vyčleněná jako týdenní stacionář zřízené k účelu odpočinku osobám starajícím se o nemocné příbuzné.

Od roku 2004 charita provozuje také Domov se zvláštním režimem Oáza pokoje. Jedná se o pobytovou službu pro osoby s psychickými poruchami. Většina klientů trpí schizofrenií, afektivními poruchami či různými druhy demencí. Charita psychicky nemocným klientům poskytuje kromě ubytování, stravování, lékařské péče, rehabilitací a sociální pomoci (například na úřadech), také sociálně terapeutické činnosti (canisterapii, keramickou a výtvarnou dílnu, práci na zahradě, skupinová cvičení, dramatický kroužek etc.) a zprostředkování kontaktu se sociálním prostředím. Pro osoby s psychickým onemocněním funguje také Denní centrum Maják, které zájemcům poskytuje vzdělávací a terapeutické aktivity.

Od roku 1999 v Místku funguje nízkoprahové denní centrum pro děti a mládež Nezbeda. Pojem nízkoprahový znamená otevřený pro všechny (maximálně přístupný), což vystihuje charitní principy rovnosti a partnerství. Děti se zde účastní mnoha sportovních, výtvarných činností, účastní se také událostí pořádaných charitou (Tříkrálová sbírka). Centrum spolupracuje s ostravským centrem pro děti a mládež Michala Magoneho, kam děti z Frýdku-Místku často díky charitě jezdí na výlety a s nimi spojené turnaje ve sportovních hrách.

Charita Frýdek-Místek dále provozuje Poradenské centrum ve Frýdlantě nad Ostravicí a Centrum Pramínek pro rodiny s dětmi, kde je poskytováno poradenství rodičům a vzdělávací a výchovné aktivity pro děti. Depistáží a následným poradenstvím se věnují dvě terénní služby – ZOOM (pro osoby s psychickým onemocněním) a REBEL (pro děti a mládež ohrožené sociálním vyloučením či nevhodnými sociálními jevy). Pro seniory a osoby se zdravotním postižením místní oblastní charita také poskytuje terénně ošetřovatelskou a pečovatelskou službu.

Výpomoc osobám starajícím se o své příbuzné, kteří se o sebe nedokážou postarat vlivem stářím či nemocí zhoršeného zdravotního stavu, praktikuje charita v Centru odlehčovacích služeb.

Díky nabízenému širokému množství komplexních služeb se tak Charita Frýdek-Místek řadí k největším oblastním charitám v regionu a zároveň k největším poskytovatelům sociálních služeb v kraji.

3.7 Charita Hlučín

Charita Hlučín se zabývá především pomocí seniorům a osobám se zdravotním postižením. Proto poskytuje především ošetrovatelskou, pečovatelskou a asistenční službu a zřizuje Charitní dům svatého Mikuláše v sousední obci Ludgeřovice. V roce 2013 proběhla na Charitním domě svatého Mikuláše modernizace vybavení pokojů klientů, dovybavení reminiscenčního kroužku a zabezpečení charitního domu. Zdejší charita také otevřela půjčovnu kompenzačních pomůcek.

Pro osoby s těžkým tělesným postižením, osoby s mentálním postižením a osoby s duševními poruchami byla zřízena sociálně terapeutická dílna. Uživatelé zde odlévají svíčky, vyrábějí keramické výrobky, ozdoby z korálků, papírová přáníčka, malují na hedvábí, batikují a provádějí šicí výrobu. Kromě toho provádějí práce na zahradě Charitního domu svatého Mikuláše a pomáhají s domácími pracemi. Součástí služeb může být dle přání uživatelů také procvičování základních dovedností sebeobslužnosti. Charita Hlučín dává o svých činnostech pravidelně vědět v charitním magazínu Kukátko.

3.8 Charita Hrabyně

Charita Hrabyně je netypickou charitní organizací, neboť se více než o klasické sociální služby zajímá o jiné druhy pomoci bližním. Při svých činnostech však zaměstnává zdravotně postižené lidi, ti tvoří více než 50% zaměstnanců Charity Hrabyně. Pracovní dílny pro osoby se zdravotním postižením tvoří několik úseků – úsek tiskových a reprografických služeb, úsek technických služeb, úsek likvidace odpadu a technicko-demontážní dílna a úsek obchodně-prezentační. V prvním úseku vyrábějí brožury, vizitky, letáky a plakáty, ale také potisk například automobilů logy či reklamními slogany, což působí zároveň jako arteterapie pro klienty (zaměstnance).

V úseku technických služeb osoby se zdravotním postižením pomáhají zvelebovat krajinu ručními sekačkami i křovinořezy, v zimě solí chodníky, odhazují sněh. Spolupracují s domovy pro seniory, dětskými domovy a dalšími pomáhajícími službami, kterým sami mohou vypomoci technickými službami. V úseku likvidace odpadů, který se nachází v Ostravě-Koblově, klienti=zaměstnanci třídí a likvidují PET lahve, jejich víčka, plastové nádoby, kovový odpad, počítačové sestavy a různé druhy elektroodpadu. Zde je zaměstnáno více než 60% osob s těžkým zdravotním postižením. V úseku obchodně-prezentačním zaměstnanci se zdravotním postižením prodávají výrobky z prvního úseku. V ZOO Ostrava mají svůj vlastní propagační

stánek, kde propagují výrobky i z chráněných dílen ostatních oblastních charit v diecézi.

3.9 Charita Jablunkov

V Jablunově zdejší oblastní charita provozuje Denní stacionář svatého Josefa pro mladé lidi se zdravotním postižením. Navštěvují jej lidé s mentálním i tělesným postižením ve věku od 16 do 40 let, kteří chtějí aktivně prožívat svůj život. Arteterapie se zde provádí v dílnách tkalcovských, kutilských a keramických. Zdejší klienti také prosluli výrobou svíček. Kromě těchto aktivit zaměstnanci zdejší charity pomáhají klientům v běžných denních činnostech, jako je nakupování, vaření, samostatné cestování. Také se uživatelé zaměřují na procvičování svých dovedností na počítači, čtení knížek, nevidomí uživatelé se procvičují ve čtení v Braillovu písmu. Charita Jablunkov pro své uživatele zprostředkovává mnohé exkurze a výlety, hipoterapii, aktivity s prvky muzikoterapie a dramaterapie, uživatelé secvičují vlastní divadelní představení. V denním stacionáři je také široká nabídka sportovních aktivit od stolního tenisu po fotbal či cvičení s balony. Kromě denního stacionáře Charita Jablunkov poskytuje poradenské služby v bezplatné právní poradně a vede Centrum volnočasových aktivit (nabízí kroužky deskových her, výtvarné a tělesné výchovy, fotografický kroužek, klub pro maminky s dětmi, kutilský kroužek a hru na flétnu).

Charita Jablunkov pořádá každoročně soutěž Velikonoční koláč, jejíž výtěžek putuje na financování aktuální pomoci potřebným. V roce 2013 soutěž financovala pomáhající aktivity řeholních sester Matky Terezy v Ostravě a dostavbu kostela v Bělorusku. Oblastní charita dále udržuje v chodu zdejší sklad humanitární pomoci a sklad pro mimořádné události, zapojuje se do programu Pomoc ukrajinským dětem a realizuje program Člověk pro člověka, zprostředkovávající pomoc lidem v tíživé ekonomické situaci formou darovaného ošacení, nábytku i potravin. Charita Jablunkov je také v kontaktu s misionáři, kteří pocházejí ze zdejšího děkanátu, a farníky informuje o jejich působení například ve Středoafričské republice.

3.10 Charita Javorník

Charita Javorník je významným poskytovatelem sociálních služeb v nejseverozápadnějším cípu Olomouckého kraje a zároveň Diecéze ostravsko-opavské, v polském příhraničí. Poskytuje sociální služby v Domovu pokojného stáří svatého Františka v Javorníku a zároveň v Domovu pokojného stáří svaté Hedviky ve Vidnavě, oba fungují od roku 1994 (potažmo 1995) v uprázdněných budovách po

ženských řeholních řádech a kongregacích, které za komunistického režimu musely opustit tyto budovy. U svaté Hedviky navíc Charita Javorník od roku 2006 poskytuje odlehčovací služby formou krátkodobých pobytových služeb pro seniory, jimž s každodenními povinnostmi jinak běžně pomáhá rodina. Pečovatelská a ošetrovatelská služba doplňují tuto činnost terénně po celém Jeseníku a obyvatelé tohoto mikroregionu mají možnost zapůjčit si kompenzační pomůcky pro své blízké, o které se starají doma.

Ve Vidnavě Charita Javorník provozuje ještě Charitní dům svaté Anežky, který funguje jako dům pokojného stáří pro uživatele trpící stařeckou demencí, například v rámci Parkinsonovy nemoci či Alzheimerovy choroby.

Kromě běžné péče je klientům těchto charitních domů poskytována častá rehabilitační péče v nedalekých lázních Lipová a Priessnitzových lázních v Jeseníku; pro využití volného času pořádá zdejší charita pro seniory sportovní dny a různé kulturní akce.

V Jeseníku charita Javorník zřizuje Denní stacionář Šimon. Služby zde jsou zaměřeny pro osoby s poruchami autistického spektra a osoby s mentálním či kombinovaným postižením. Uživatelé zde užitečně naplňují svůj volný čas, učí se novým dovednostem a rozvíjejí své dovednosti již získané. Kromě rukodělných prací (vyrábějí proutěné košíky, výrobky z pedigu, keramické hlíny apod.) klienti nacvičují tradiční divadelní vystoupení, které sehrávají při dnu otevřených dveří. Dále charita pro své klienty zařizuje velké množství fakultativních výletů.

3.11 Charita Kopřivnice

Kopřivnická charita se již od svého založení před více než 20 lety soustřeďuje především na pomoc seniorům či lidem se zdravotním postižením. Její typické červené charitní automobily denně křížují oblast mezi městem Příborem a 18 kilometrů vzdáleným Mořkovem, aby zdravotní sestry či pracovnice sociální služby mohly pomáhat přímo v domovech svých klientů. Pracovnice Charity Kopřivnice tak poskytují pečovatelskou a ošetrovatelskou službu v přirozeném prostředí seniorů. Pomáhají především se samoobslužností klientů – pomoc a podpora při podávání jídla, oblékání, úkonech osobní hygieny, úklidu a chodu domácnosti; zprostředkovávají kontakt se sociálním prostředím (doprovod k lékaři či na úřady). Ošetrovatelskou službu může zcela hradit pojišťovna klienta. Charita Kopřivnice dále zapůjčuje kompenzační pomůcky, a to od antidekubitních matrací (zabraňujícím vzniku proleženin), přes berle,

francouzské hole, chodítka, mechanické vozíky, polohovací lůžka a postele, wc křesla až po odsávačky, činky či gymnastické míče.

Kromě těchto terénních služeb poskytuje Charita Kopřivnice také službu pobytovou a to v Domě s pečovatelskou službou Mořkov (od roku 1995). Ve vesnici Mořkov žije více než 2400 obyvatel a věkový průměr je poměrně vysoký, bylo tedy důležité ve vesnici zřídit domov pro seniory, o které se nemohou starat příbuzní. Příjem nových klientů probíhá na základě schválení žádosti obecním úřadem a následně samotným domem s pečovatelskou službou, je tak zajištěno, aby se služby dostalo lidem, kteří to potřebují nejvíce, o služby pečovatelských domů je totiž v novojičínském mikroregionu veliký zájem (zájemci také musí vyplnit dotazník o stavu své sebeobslužnosti). V domě je poskytována jednak pečovatelská, tak i ošetrovatelská služba, přesto není učen pro osoby plně závislé a osoby vyžadující péči 24 hodin denně.

Charita Kopřivnice se také 10 let aktivně účastnila projektu Adopce na dálku, kdy každoročně přispívala částkou 7000 korun na studium dívky z Indie, která se i díky tomuto daru stala učitelkou.

O efektivitě Charity Kopřivnice svědčí i malá statistika z výroční zprávy. Charitní ošetrovatelská služba v roce 2012 provedla 10106 návštěv u 96 klientů, zdravotní sestry provedly celkem 960 ošetření stomií (vývodů orgánů mimo tělo), 2777 lokálních ošetření a 64 výplachů, cévkování, laváže a klysmy. Pečovatelky charitní pečovatelské služby provedly 11560 návštěv u 81 klientů, kterým pomáhaly především se sebeobslužností. V domově s pečovatelskou službou v Mořkově pak pobývalo 13 klientů (z nichž 9 bylo částečně závislých a 1 zcela závislý na cizí pomoci). Uživatelé zařízení využívají bezdrátových signalizačních zařízení propojených s mobilními telefony zaměstnanců, díky nimž nejsou v akutních událostech mimo pracovní dobu zaměstnanců odkázáni pouze sami na sebe.⁵⁸

3.12 Charita Krnov

Od května 2011 je Charita Krnov poskytovatelem sociálních služeb v krnovském denním stacionáři pro seniory a osoby s tělesným postižením. Posláním denního stacionáře je nabízet krnovským seniorům aktivní využití volného času s ohledem na jejich důstojnost a individuální potřeby. Denní stacionář je otevřen od pondělí do pátku od 7 do 16 hodin. Aktivizace klientů se sníženou soběstačností je zaměřená především na arteterapii (různé rukodělné aktivity – zejména výrobu

⁵⁸ Výroční zpráva 2012. Charita Kopřivnice [online]. 2012 [cit.2014-02-02]

dekorativních předmětů), na programu dne jsou také společenské hry, cvičení, reminiscence, cvičení paměti, stimulace smyslů apod. Odpoledne je zaměřeno na individuální činnosti – zaměstnanci Charity Krnov doprovázejí klienty na kulturní akce, procházky etc. Jednou týdně probíhá posezení u kávy, tzv. Kavárnička a pátky probíhají ve znamení Filmového klubu (promítání filmů pro pamětníky). Charita Krnov pro klienty denního stacionáře připravuje také denní stravu, dohlíží nad příjmem léků, zajišťuje dopravu do a z denního stacionáře.

Druhým zařízením Charity Krnov je nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Zvidálek. Toto zařízení je zaměřeno na prevenci deviantního chování u dětí a mládeže ohrožené sociálním vyloučením způsobeným životem v sociálně vyloučených komunitách a společensky nevhodnými jevy. Činnosti jsou zaměřené nejen na výchovu a vzdělávání, ale také zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a sociálně terapeutické činnosti. Jde především o motivování dětí a mládeže k plnění svých školních povinností (např. pomocí s domácími úkoly) a návyku sebezodpovědnosti ve společnosti. Zaměstnanci a dobrovolníci Zvidálku často děti a mládež doprovázejí na výlety na zajímavá či rekreační místa v okolí (do muzea, na koupaliště apod.). Zvidálek funguje přes školní rok v odpoledních hodinách a o prázdninách v hodinách dopoledních, věková hranice je 6 až 15 let a zájemci musí navštěvovat základní školu. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež navštěvují především děti ze zdejší romské komunity.

Charita Krnov dále zabezpečuje terénní pečovatelskou a ošetřovatelskou službu na území Krnovska, Bruntálska, Albrechticka a Osoblažska. O jejich důležitosti svědčí následující počty: Ošetřovatelské služby v roce 2012 využilo 487 klientů, bylo provedeno 10611 návštěv a 18865 zdravotnických úkonů; pečovatelské služby využilo klientů 152, celkem byli navštíveni pečovatelkami 14952krát.⁵⁹ Charita Krnov dále provozuje půjčovnu kompenzačních pomůcek, charitní šatník a humanitární pomoc formou asistovaných nákupů či darování vybavení domácnosti z humanitárního skladu. I nadále Charita Krnov rozšiřuje nabídku svých služeb, kdy s láskou a zájmem přistupuje k marginalizovaným tohoto světa.

3.13 Charita Nový Jičín

Charita v Novém Jičíně začala působit teprve od ledna 2012, kdy převzala řízení dvou azylových domů od neziskové organizace ADRA. Jednalo se o azylový dům pro rodiny s dětmi a pro muže v Novém Jičíně a azylový dům pro matky s dětmi

⁵⁹ Výroční zpráva 2012. Charita Krnov [online]. 2012 [cit. 2014-02-02]

v místní části Straník, dnes oba nesou jméno Charitní dům blahoslavené Matky Terezy. Vedení novojičínské Charity se zaměřuje především na cílovou skupinu lidí ohrožených chudobou, ostatně na svých internetových stránkách sami uvádějí: „Posláním naší Charity je sloužit a pomáhat sociálně nejslabším a lidem v hmotné nouzi a přitom chránit v každém člověku jeho důstojnost.“⁶⁰ Z tohoto důvodu Charita Nový Jičín rozšířila své služby o poskytování ošacení a nábytku z druhé ruky za symbolické ceny (Charitní šatník a Charitní nábytník), při nichž využívá práce dobrovolnic z farnosti. Od září 2012 pak Charita Nový Jičín provozuje službu noclehárny pro muže a ženy. Charita Nový Jičín dobře spolupracuje s místním knězem a na faře zaštiťuje činnost Rodinného Klubu Hnízdo a Klubu rukodělných prací. Nejnověji se Charita Nový Jičín soustřeďuje na půjčování kompenzačních pomůcek.

V obou zmíněných azylových domech může dohromady najít bezpečí přes 50 osob, které postihly nejrůznější sociální události spojené se ztrátou bydlení. Jedná se ovšem především o lidi s trvalým bydlištěm přihlášeným v Novém Jičíně či okolních obcích spádové oblasti, výjimečně bývají přijati lidé (zejména rodiny v tísní) z oblastí jiných. Ubytování pro rodiny s dětmi či matky s dětmi se poskytuje v bytech typu garsoniéry, ty jsou vybaveny kuchyňskou linkou, vodovodem, ústředním topením a vlastním sociálním zařízením; muži přijeti na azylový dům bydlí v jedno až třílůžkových pokojích podobně jako v ubytovnách. Každý z klientů azylového domu má přiděleného klíčového pracovníka v sociálních službách, se kterým klient detailněji plánuje podobu poskytované sociální služby. V plánování se zaměřují především na hledání práce a bydlení, řešení dluhů, ale také na základní poradenství v oblasti mezilidských vztahů či pomoci s řízením klientů na úřadech.

Na azylovém domě jsou ubytovány také děti, proto pro ně Charita Nový Jičín připravuje různé zážitkové události – jedná se například o maškarní ples pořádaný na herně azylového domu v Novém Jičíně, dětský den, diskotéku či výlety na blízká i vzdálenější místa. Děti tradičně chodí se zaměstnanci Charity Nový Jičín koledovat při tříkrálové sbírce. Za odměnu pak pro ně vedení Charitního domu připravuje děkovný večer (promítání filmu v místním kině a občerstvení). Letos se děti mohly také zapojit do celodiecezní foto-soutěže o tablet, stačilo zaslat fotografii z koledování na stránky diecézní charity na sociální síti facebook.

Služba noclehárny je využívána velice hojně. Kapacita noclehárny je 10 lůžek pro muže a 4 pro ženy, přičemž v zimních měsících dochází pravidelně na noclehárnu i 15 mužů. V takovém případě se využívají 2 matrace jako přistýlky a ostatní mohou

⁶⁰ Charita Nový Jičín [online]. 2012 [cit. 2014-01-01]

zdarma přenocovat ve společenské místnosti na židli u stolu. Nocležníci platí 50 korun za noc, mohou však využít tři noclehy v měsíci zdarma. Nocležné proplácí nezaměstnaným klientům úřad práce. I ženy využívají služby noclehárny, v roce 2013 ji pravidelně navštěvovaly dvě. Klienti noclehárny dostávají v ceně polévku, mohou zde také sledovat televizi. Otevírací doba noclehárny je zpravidla od 19 do 7 hodin.

Jelikož kapacita noclehárny bývá v chladnějších měsících nedostačující, je hlavní vizí v nejbližší době noclehárnu rozšířit. Druhým bodem prognózy je zřízení denního centra pro lidi bez přístřeší, kde by mohli trávit čas během dne i smysluplnou činností. Charita Nový Jičín tak nadále má v zájmu prioritní zaměření na cílovou skupinu lidí bez domova. Ve městě totiž funguje také českobratrská Diakonie, která zde provozuje chráněné bydlení a chráněné dílny pro lidi s lehkým mentálním postižením a psychickým poruchami; o seniory pečují zaměstnanci v zařízeních, jejichž zřizovatelem je Moravskoslezský kraj či město.

Obrázek 4: Maškarní ples v Domě bl. Matky Terezy v Novém Jičíně

Zdroj: Miroslav Macháč, osobní archív

3.14 Charita Odry

Charita Odry se více specializuje na péči o seniory a osoby se zdravotním postižením, přesto od roku 2012 věnuje svou pozornost i na osoby postižené ztrátou bydlení. S lidmi bez přístřeší pracuje od září 2012 na Stanici pomoci pro lidi bez přístřeší – Maják. Ta funguje v budově úřadu práce a lidé bez domova zde mohou přijít podobně jako do denního centra – osprchovat se, sníst teplé jídlo, nechat si vyprat, ale

především nechat si poradit sociálními pracovníky, zpravidla bývají odkazováni na charitní noclehárnu v nedalekém Novém Jičíně. Z charitního šatníku si mohou lidé bez domova odnést nové oblečení, což se hodí především v zimním období. Do budoucna se uvažuje o otevření menší noclehárny přímo v Odrách.

Tým oderské charity čítá řadu odborně vyškolených zdravotních sester, které vykonávají terénní ošetrovatelskou službu. Provádějí zároveň habilitační ošetrovatelství, nácvik chůze, inhalační a léčebné terapie, bazální stimulaci, ordinovanou parenterální terapii, zaučují klienty (a jejich příbuzné) v aplikaci inzulínu a provádějí veškerá lokální ošetření. Se stejnou vervou se Charita Odry věnuje pečovatelské terénní službě. Registrované zdravotní sestry také poskytují domácí hospicovou péči, rodinám, které se starají o své příbuzné v terminálním stádiu života, pomáhají svou odbornou zdravotní pomocí a paliativní péčí. Rodiny se také mohou zapůjčit pro své blízké kompenzační pomůcky z charitní půjčovny.

Charita Odry se také stará o oblastní sklad humanitární pomoci, zřízený v rámci poskytování efektivní pomoci při mimořádných událostech (jedná se především v daném kraji o povodně, kterými byl zasažen nejtěživěji v letech 1997, 2002, 2009 a 2010). Sklad obsahuje úklidový materiál (lopaty, smetáky, hygienické potřeby, dezinfekci) a vybavení pro lidi evakuované z oblastí zasažených přírodní pohromou (spací pytle, deky, vaňiče). Sklad je napojen na síť charitních skladů humanitární pomoci a v případě nouze může být díky této síti ihned doplňován potřebným materiálem.

Velkou duší Charity Odry je bezesporu magistra Veronika Pavelková (sestra Iris), řeholnice, učitelka a také sociální pracovníce. Kromě svých povinností v pastorační radě farnosti a výuky odborných předmětů na Střední pedagogické a střední zdravotnické škole svaté Anežky České v Odrách se sestra Iris věnuje lidem bez domova na charitní Stanici pomoci Maják. Pro budoucí projekt noclehárny zpracovává podklady získané z exkurzí v již fungujících charitních noclehárnách v diecézi. Na první pohled křehká žena pomáhá propuštěným vězňům, alkoholikům a drogově závislým znovu se zapojit do „normálního“ života – pomocí při vyřizování formálních záležitostí s úřady, s jejich akutními problémy, ale také laskavým slovem a skutkem lásky při každodenní službě ve stanici pomoci. Možná i pro svůj křehký zjev budí mezi muži respekt, neboť vidí v ní velikou odvahu, se kterou přichází k lidem, kteří by mohli být většinovou společností považováni za nebezpečné. Sestra Iris je jedním z příkladů „všeobecnosti“ křesťanské služby – nezabývá se pouze jedním problémem, na bližní se dívá z více perspektiv a snaží se v každém najít i kousek Krista a podat mu

roušku tak, jako učinila svatá Veronika, když Kristus kráčet pod tíhou břemena svou cestu křížovou.

3.15 Charita Studénka

Charita Studénka je jednou z menších oblastních charit v diecézi. Přesto se nepostradatelně profiluje na poli sociálních služeb v nejsevernější části okresu Nový Jičín. Zdejší oblastní charita se zaměřuje především na seniory, poskytuje proto jednak terénní pečovatelskou a ošetrovatelskou službu, tak i pobytovou službu domova pokojného stáří v Domově svaté Anny. Domov je určen pro 19 seniorů, kteří jsou odkázáni na stálou pomoc druhé osoby; pobývají v třílůžkových, dvoulůžkových i jednolůžkových pokojích. Charita Studénka si klade za cíl největší možnou míru individuálního přístupu, snaží se vyhovět požadavkům klientům v průběhu služby, aby si mohli připadat co nejvíce, jako doma. Pro své klienty také připravuje nejrůznější aktivizační programy, v únoru tradičně probíhá v Domově svaté Anny společenský ples. Ve středisku Charity Studénka je také charitní šatník a půjčovna kompenzačních pomůcek.

Oblastní charita ve Studénce také zřídila jeden byt pro matky v tísní. Jedná se o byt typu 1+1 s vlastním sociálním zařízením a prádelnou. Je vhodný jako krizový byt pro náhle ocitnuvší se matku s dětmi v situaci spojené se ztrátou bydlení, nebo jako startovací byt pro již stávající klientku azylového domu. Klientce s dětmi je poskytována poradenská pomoc sociální pracovnice. Byt pro matky v tísní pak může klientka s dětmi obývat až po dobu jednoho roku.

3.16 Charita Třinec

Charita Třinec byla ustanovena teprve v roce 2007 a stále je období prvotního růstu. Předmětem činnosti je provozování půjčovny kompenzačních pomůcek, zprostředkovávání kontaktu na právní poradnu, provozování Charitního Bazárku a organizace tříkrálové sbírky a dalších charitních a humanitárních akcí. K tomu terénně poskytuje službu osobní asistence v domácnostech seniorů se sníženou soběstačností (v roce 2012 přijala tato služba 37 nových klientů).

Největší zájem v půjčovně kompenzačních pomůcek je o elektrické polohovací postele, matrace proti dekubitům, mechanické vozíky a chodítka. V roce 2012 byly zapůjčeny pomůcky 459 klientům. Charita Třinec se dále zapojuje do projektu Kola pro Afriku a Dárky pro Ukrajinu (ředitelka Charity Třinec na Ukrajině osobně rozdala dětem

a seniorům 225 dárků).⁶¹ Charita Třinec využívá také dobrovolníky, a to především v Charitním Bazaru, při osobní asistenci (zde je nutné proškolení dobrovolníků) a také při realizaci tříkrálové sbírky. Ve spolupráci se Slezskou církví evangelickou augsburského vyznání zaměstnanci a podporovatelé Charity Třinec vaří polévky pro potřebné ve sborovém domě Hutník.

Činnost Diecézní charity ostravsko-opavské je opravdu pestrá a rozsáhlá, zahrnuje kromě poskytování sociálních služeb také pomoc např. prostřednictvím arteterapie, zprostředkování práce v chráněných dílnách, podporuje misie, realizuje benefiční akce a sbírky, nabízí pomoc při živelných pohromách a svou pomoc neomezuje pouze na území diecéze, ale aktivně pomáhá s rozvojem sociálních služeb i v zahraničí (např. Ukrajina). V mnohých oblastech Moravskoslezského a Olomouckého kraje je největším poskytovatelem sociálních služeb.

Je zřejmé, že pro úspěch takto rozsáhlého charitního díla se museli pracovníci diecézní charity držet při své práci určitých zásad. Jistě jim tyto zásady z velké části určovaly standardy kvality sociálních služeb a etický kodex pracovníků v sociálních službách, avšak uvést tyto zásady do praxe jistě nebylo vždy jednoduché. Aby mohla být pomoc prováděna eticky vhodným způsobem, musí mít pomáhající k etickým zásadám určité motivy. Může se jednat o Desatero, o vztah s Kristem a jeho láskou, mohou to být vlastní zkušenosti s odpuštěním, milosrdenstvím. Další pohled na etické zacházení s klienty v Diecézní charitě ostravsko-opavské mohou přinést následující případové studie a rozhovory s vedoucími pracovníky oblastních charit.

⁶¹ Výroční zpráva 2012. Charita Třinec [online]. 2012 [cit. 2014-02-02]

PRAKTICKÁ ČÁST

4 KAZUISTIKY S KOMENTÁŘEM

Z důvodu ochrany osobních údajů klientů Diecézní charity ostravsko-opavské, jichž se následující případové studie týkají, nejsou uváděny skutečné jména osob, které se svěřily se svými životními osudy, nýbrž jména smyšlené. Z tohoto důvodu také nejsou uvedeny názvy konkrétních charitních zařízení, s nimiž spojily tyto osoby část svých životů, ale jsou označovány pouze typem sociální služby, kterou poskytují. Na každou kazuistiku navazuje krátký komentář, který popisuje další skutečnosti ohledně využívání sociální služby klientem a současný stav.

4.1 Kazuistika č. 1

Milan je třetím druhem Renáty, oba se narodili v první polovině 70. let, Milan vyrůstal v Ostravě v romské komunitě a Renáta, také romského původu, pochází z Ústeckého kraje. Seznámili se po Renátině přistěhování do Ostravy za příbuznými. Společně vychovávají 9 dětí, z nichž první dvě nejsou dětmi Milana (otcové těchto dětí o ně nemají zájem a nejsou spolu v kontaktu).

Pár s dětmi provázely po celou dobu soužití velké finanční problémy, které však byl schopen alespoň trochu zvládat za pomoci široké rodiny a romské komunity. Milan byl dlouhodobě nezaměstnaný, přiznal se, že naposledy pracoval v roce 1996 při stavbě plynovodu. Renáta se snažila finanční tíseň řešit pomocí půjček od známých a hraním hazardních her, byla schopna celou získanou půjčku prohrát na automatech. Když ztratila důvěryhodnost u známých, začala si půjčovat peníze u firem zaměřujících svou činnost na poskytování půjček, sjednávala si tzv. online půjčky či půjčky pro ženy na mateřské. Dlužná částka postupně nabyla desetitisícových hodnot a pár začal dlužit také na nájmu. Pronajimateli bytu došla brzy trpělivost a ukončil Milanovi a Renátě smlouvu. Před okamžitým vystěhováním na ulici je zachránila oblastní charita v nedalekém okresním městě, když kladně vyhodnotila jejich žádost o poskytnutí ubytování v azylovém domě. Velká rodina se tak dostala do prvního kontaktu se sociální službou, od června 2011 do září 2012 získala nejen střechu nad hlavou, ale také četnou hmotnou pomoc z potravinové banky a charitního šatníku. V září 2012 poskytl městský úřad bydlení nižšího standardu (tzv. holobyty) této početné rodině (v květnu 2012 se Renátě narodilo v pořadí 8. dítě). Ovšem rodina spokojená nebyla, na

holobytě děti postrádaly televizi, nespalo se jim pohodlně v jedné velké posteli a především pro zdravotní vývoj nedávno narozené holčičky nebyl příznivý výskyt plísní na stěnách bytu. Tečkou za samostatným bydlením byla Renátina recidiva, dokázala během jediného odpoledne do automatů naházet celou částku přídavek na děti (více než 20 tisíc korun). Po této události Milan opět podal žádost o službu azylového domu, kam byla celá rodina přijata v březnu 2013.

Komentář:

Za obou pobytů se sociální služba zaměřovala především na finanční gramotnost obou rodičů, šetřily se peníze na kauci pro budoucí bydlení, utvářelo se komplexní finanční plánování. Přesto rodině často nezbyly peníze na plínky, které si museli půjčovat z hmotné pomoci poskytované azylovým domem. Renáta tuto pomoc často odpracovala, nebo po mateřské plínky pro azylový dům zakoupila. Druhým problémem bylo motivovat rodiče k péči o děti. Renáta většinou celý den prožila na bytě, starala se o nejmenší děti, vařila, prala, uklízela, neměla však sílu zabavit starší děti. Ty si většinou bez dozoru hrály na zahradě samy nebo s kamarády. Milan nepracoval, přesto se přes den snažil vydělat peníze, sbíral vyhozené kovové předměty po celém městě a odvážel je do sběru. Děti tak prožily většinu dne bez dozoru dospělých, nejvíce se je snažili zabavit pracovníci azylového domu, nejenže pro ně připravovali občasně výlety a kulturní akce, ale zařídili pro ně také kroužek v tělovýchovné jednotě Orel, přes léto pro ně našli levný pobyt na táboře či v ozdravovně. Je však nutné podotknout, že jediný úraz za celou dobu pobytu na azylovém domě se stal jednomu z dětí, když zrovna hlídáno dospělým bylo. Také nebývaly vůbec nemocné, přestože kolikrát i v zimě vyběhly na zahradu pouze ve spodním prádle a na bosu.

V současné době rodina stále využívá pomoci a bydlí v azylovém domě. Milan nemá stálou práci, předloni však měl nařízené veřejně prospěšné práce od úřadu práce, které vykonával na azylovém domě a projevil se nejen dochvilností, ale také zručností a vytrvalostí při zvládání pomocných prací při rekonstrukci noclehárny či při opravách běžných závad na spotřebičích v azylovém domě. Renátě sociální služba také vyhovuje, peníze drží Milan a část mají našetřenou v pokladně azylového domu. Rodina díky epizodě s holobytem získala trvalé bydliště ve městě a je tak jednoduší posunout se v bydlení někam dál. Vyhovující by však byla možnost tzv. startovacího bytu, kdy by do rodiny dále přicházel sociální pracovník a především by kontroloval financování rodiny. Je důležité zdůraznit, že místní oblastní charita rychle zareagovala

na první žádost rodiny o azyl a i přes ne ideální spolupráci s rodinou, byla ochotna jí otevřít dveře i podruhé.

Je otázkou jaký vliv bude mít současná situace rodiny na děti v budoucnu. Nezaměstnanost, laxní přístup ve výchově, závislost na automatech matky a dětství prožité na azylovém domě, mnohdy v přítomnosti opilých klientů dožadujících se vstupu na noclehárnu či svůj byt, jsou činitelé jistě nepřehlédnutelní. Jednou z pozitivních okolností je, že ani jeden z rodičů netrpí závislostí na alkoholu, která je u klientů azylových domů velice častá. Děti sice navštěvují základní školu a zaměstnanci charity pro ně zařizují i různé vzdělávací aktivity, ale kultura rodiny je rozhodující.

4.2 Kazuistika č. 2

Jednoho červencového večera roku 2001 se rozezněla poklidným susedstvím moravského maloměsta ostrá hádka následovaná hlasitou ránou. Přivolaní policisté našli v obývacím pokoji bezvládné tělo asi padesátileté ženy v tratolišti krve. Opodál stál vystrašený pan Vladimír a další dva muži, kteří jej uklidňovali. Po nedlouhém vyšetřování bylo jasno, pan Vladimír zavraždil svou manželku, když opilý a v rozčilení po ní hodil popelník, který jí rozdrtil lebku. Akt dosvědčili dva přítomní svědkové, známí manželského páru. I tak lze popsat počátek životní cesty pana Vladimíra, která ho měla zavést až do zařízení Diecézní charity ostravsko-opavské.

Pan Vladimír se narodil roku 1948, vyučil se zámečníkem a celý život pracoval jako dělník v lokální továrně strojírenského průmyslu. V malém bytě žil se svou manželku, avšak neměli spolu žádné děti. Neměli mnoho finančních prostředků, bavili se především sledováním televize, a to často za přítomností známých, kteří však neměli nejlepší pověst (většina z nich byla závislá na alkoholu). Pan Vladimír si na osudný večer příliš nepamatuje, ví, že vypil několik piv a poté si pamatuje, jak se snažil své mrtvé manželce pomoci. Popírá, že by se dříve k manželce choval násilnicky. Hádky, které byly relativně časté, neměly prudký charakter a o rozvodu neuvažovali. Jedna z variant, která se však nepotvrdila, byla nevěra manželky, kterou přistihl se známými, druhá hypotéza zněla, že známí využili opilosti pana Vladimíra a snažili se jej okrást, příchozí manželku pak zabili. To jsou však pouze hypotézy zaměstnanců oblastní charity, kteří jednak z dennodenní zkušenosti znají pana Vladimíra a z noclehárny vědí o jeho tehdejších známých, kteří v případě figurovali jako svědkové. Pan Vladimír byl odsouzen za vraždu k nepodmíněnému trestu v délce trvání 10 let, nástup trestu byl vykonán v lednu 2002 ve věznici v Ostravě Heřmanicích.

V lednu 2012 byl pan Vladimír propuštěn z vězení, dostal peníze na cestu do obce s jeho trvalým bydlištěm. Ovšem již na vlakovém nádraží spadl z eskalátorů, které pravděpodobně viděl poprvé v životě, a vážně si poranil končetiny. Po propuštění z nemocnice byl přijat do azylového domu spravujícího oblastních charitou v městě svého trvalého bydliště (žádost podali zaměstnanci nemocnice, jelikož pan Vladimír vskutku neměl kam jít, byt byl již dávno obsazen jinými nájemníky). Zaměstnanci oblastní charity pan Vladimír překvapoval svými návyky, nesprchoval se, nepřevlékal a jakékoliv snahy o nápravu provázel hlasitými nadávkami na účet vlády. Po vyšetření u několika odborných lékařů diagnóza zněla: demence. Pan Vladimír se musel postupně učit všem základním samoobslužným návykům, aniž by je provázel řevem a nadávkami. Zároveň musel přestat kouřit kvůli hrozící artróze a více chodit ven, aby procvičil své bolavé nohy, v nichž mu kornatěly tepny. Jakýkoliv pocit nezdaru vždy hlasitě komentoval nadávkami a vždy byly adresovány vládě, což lze považovat za jeden z průvodních znaků probíhající demence. S jeho financemi museli zacházet zaměstnanci charity, neboť pan Vladimír si nebyl schopen ani zajít nakoupit. Veškerá činnost související s nákupy, úřady a lékaři musela být prováděna se zaměstnanci charity. Pan Vladimír ve zdejší charitě pobýval až do konce roku 2013, kdy mu byla zajištěna díky spolupráci mezi oblastními charitami sociální služba v domově pokojného stáří určeného pro osoby s pokročilou demencí.

Komentář:

Obdivuhodná je především práce zaměstnanců azylového domu, kteří trpělivě pomáhali panu Vladimírovi, ačkoliv dílem svého věku a zároveň své nemoci nepatřil do jejich cílové skupiny. V zařízení čítajícím více než 50 obyvatel, jimž jsou zavázáni pomáhat jen dva pracovníci v jediný okamžik (v noci pouze jeden zaměstnanec), by byla bez obrovského nasazení pracovníků kvalitní pomoc při resocializaci tohoto klienta téměř nemyslitelná. Přesto dokázali pana Vladimíra naučit základům sebeobslužnosti a hygieny, jeho negativní projevy se zcela minimalizovaly. Ke konci roku 2012 se podařilo jedné pracovníci azylového domu vypátrat více než devadesátiletou maminku panu Vladimíra v jednom z pečovatelských domů v sousedním městě. Setkání matky a syna se uskutečnilo po více než 10 letech. Maminka pana Vladimíra však byla mentálně mnohem bystřejší než on sám. I proto zaměstnanci oblastní charity nemohou uvěřit, že tento starší pán, který se spíše chová jako malé dítě, mohl být vrahem. A musí se ocenit, že jako k vrahovi k němu vůbec v charitě nepřistupovali.

4.3 Kazuistika č. 3

Paní Vlasta se narodila v roce 1928 a žila život bohatý až do svého stáří, kdy musela využít služeb charity. Brzy se provdala a porodila dvě děti, rodina byla dobře situovaná, a tak i v době totalitního režimu si mohla užívat četných dovolených u moře, hezkého vlastního bydlení a dětem se dostala nadprůměrného studia. V devadesátých letech však nastala změna, manžel, živitel rodiny, zemřel. Děti dávno vyrostly, odstěhovaly se a kontakt s matkou omezily na příležitostné návštěvy. Navíc podnikatelské úmysly syna připravily o většinu peněz a neúspěch v této oblasti přinesl pouze jeho zadlužení. Kolem roku 2005 začala mít paní Vlasta problémy při chůzi, musela poté používat francouzské hole. Zdravotní stav paní Vlasty se však zhoršil počátkem roku 2007, kdy musela být hospitalizována po těžkém pádu ze schodů. V té době jí také diagnostikovali počínající stařeckou demenci. Jelikož syn a dcera bydleli se svými rodinami daleko a byli velmi pracovně zatíženi, počali hledat mamince adekvátní pobytovou sociální službu. Volných míst však nebylo mnoho a financování těchto služeb nebylo nejlevnější. Jedinou možností kromě léčebny dlouhodobě nemocných se jevil charitní dům s pečovatelskou službou, kam byla paní Vlasta v březnu 2007 přijata.

Zpočátku paní Vlasta nebyla spokojená s odchodem ze svého bytu, ve kterém žila více než 50 let. Nespokojenost se projevovala negativním přístupem k aktivizačním činnostem i jakékoliv podobě spolubydlení, proto paní Vlasta byla přestěhována na jednolůžkový pokoj. Postupem času se však její zdravotní stav nadále zhoršoval, její krátkodobá paměť se neustále zkracovala, naopak paměť dlouhodobou si udržovala v dobré kondici. Jelikož odmítala společné aktivizační činnosti, bylo velice složité najít pro ni individuální činnost, kterou by mohla vykonávat o samotě. Čtení nepřipadalo v úvahu, jelikož se paní Vlastě velice zhoršil zrak, pletení odmítala jako staromódní. Nakonec se nejraději věnovala sledování televize, což pochopitelně nebyla nejideálnější varianta. Návštěv se také mnoho nedočkala, syn s dcerou a vnoučaty přijížděli pouze na Vánoce a Velikonoce. Pro člověka trpícího stařeckou demencí by byl takovýto životní styl nadmíru nevhodný, paní Vlasta potřebovala zpestření, více efektních činností, které by prováděla se zájmem.

V únoru 2008, nedlouho po zahájení programu dobrovolníků se sociálně aktivizačními činnostmi, začal za paní Vlastou pravidelně jednou či dvakrát týdně docházet dobrovolník, student střední školy. Nejprve se jejich společně strávený čas odvíjel povídáním o rodinné minulosti, zážitcích ze života, dobrovolník ji chodil nakupovat potraviny, které často neměla a měla je ráda. Společně také začali

navštěvovat kulturní a aktivizační činnosti v charitním domě (vystoupení pěveckého sboru, divadelní vystoupení ochotníků, mikulášskou nadílku, „Valašský den“, velikonoční tvoření apod.). Později společně začali chodit na procházky po městě, paní Vlasta však již pro pohyb na vzdálenější místa potřebovala oporu mechanického vozíku. Společně se procházeli parkem, na náměstí a dokonce navštěvovali sousedky paní Vlasty v jejím bývalém bytě. Především tyto „výlety“ byly pro paní Vlastu důležitým zpestřením a velice se na ně těšila.

Komentář:

Zlepšit zdravotní stav klienta postiženého stařeckou demencí není jednoduché. Pokud by musel být do všech aktivizačních a psychice a zdravotnímu stavu prospěšným činnostem nucen, jistě by se nesetkal s kýženým efektem. Když se paní Vlasta otevřela těmto aktivitám, které pro ni zaměstnanci oblastní charity zařídili, její zdravotní stav se samozřejmě razantně nezlepšil, avšak paní Vlasta byla motivovaná k těmto činnostem a s tím i setkávání s dalšími lidmi, rozhodně se zastavilo zhoršování její nemoci.

Opět pro charitu příznivě vypovídá, že jako jedna z mála organizací byla schopna v daný okamžik klientku přijmout. Pozitivně působí také fakt, že klienta dostala na výběr, zda se bude různých společenských aktivit účastnit a když toto odmítla, charita dokázala nabídnout jiné řešení.

Obrázek 5: Charitní akce pro veřejnost – Běh sv. Václava, 28. 9. 2013 Starý Jičín

Zdroj: Miroslav Macháč, osobní archiv

5 Výzkum mezi vedoucími pracovníky oblastních charit

5.1 Cíle a hypotézy výzkumu

Výzkum formou rozhovorů s vedoucími pracovníky oblastních charit v Diecézi ostravsko-opavské byl proveden za účelem získání a analyzování potřebných informací, které jsou rozhodující pro vytvoření prokazatelnějších výsledků práce diecézní charity a důvěrnějšího vhledu do etického a křesťanského rozměru sociální práce a pomáhání v charitě. Zjišťujeme pohled vedoucích pracovníků charity na význam etických hodnot v životě i při práci a jejich možný vliv na jejich uplatňování v charitě; zda následování Krista se projevuje v sociální práci v charitě prostřednictvím milosrdenství i přímé misijní činnosti a evangelizace. Zároveň se výzkum zaměřuje také na efektivitu charitní práce v daném regionu diecéze a snaží se nastítnit vize do budoucna. Hlavními cíly výzkumu je:

- zjistit vztah vedoucích pracovníků oblastních charit k jednotlivým etickým hodnotám a jejich naplňování v sociální práci;
- ověřit, zda evangelizační a misijní činnost hraje roli při pomáhání v charitě;
- a zjistit jakou část práce na poli sociálních služeb v dané oblasti vybraná oblastní charita odvádí.

Následující hypotézy byly stanoveny na základě teoretických poznatků získaných z výročních zpráv oblastních charit Diecéze ostravsko-opavské, jejich prezentačních publikací a odborné literatury zabývající se etikou a sociální prací.

1. Vedoucí pracovníci oblastních charit považují za důležité hodnoty, jako je milosrdenství, solidarita a lidskost a tyto hodnoty se projevují v práci s klienty charity.
2. Evangelizační a misijní činnost charitu výrazně odlišuje oproti sekulárním organizacím poskytujícím sociální služby a je denní součástí práce v charitě.
3. Charita je výrazným poskytovatelem sociálních služeb v regionu, avšak v oblastech poskytovaných služeb pro velkou poptávku potřebuje spolupodílení se dalších církevních i sekulárních organizací.

5.2 Metodika výzkumu

Aby vytyčené cíle mohly být splněny a hypotézy potvrzeny či vyvráceny byl zvolen pro sběr potřebných informací kvalitativní výzkum formou rozhovorů. Tyto rozhovory probíhaly na přelomu let 2013 a 2014. Dotazovaným osobám byly pokládány dopředu zvolené a zformulované otázky s pouze možností otevřených odpovědí (zejména otázky faktografické). Celkem bylo položeno 15 otázek, z nichž 14 bylo zaměřeno na konkrétní problém vztahující se k cílům výzkumu (některé měly charakter takzvaných „odpočinkových“ otázek) a poslední otázka vybízela k popisu osudu jednoho z klientů. Výzkumné šetření nebylo anonymní a dotazované osoby svolili se zveřejněním svých osobních informací.

5.3 Průběh výzkumu a popis výzkumného vzorku

Výzkum formou rozhovorů probíhal osobní formou s 5 vedoucími pracovníky oblastních charit (respektive vedoucími charitních zařízení) z celkem 10 oslovenými, 5 však pro vysokou vytíženost odmítlo účast na rozhovorech. Dotazované osoby byly nejprve seznámeny s významem a cíly výzkumu, načež následovalo samotné pokládání předem zformulovaných otázek. Dotazovaným osobám byl poskytnut dostatečný čas a prostor pro formulování odpovědí a případně se mohli k otázkám vracet, pokud je průběhem rozhovoru napadly další relevantní připomínky a volné doplnění. Po ukončení rozhovorů byla možnost navštívení samotných pracovišť charity, kde jsou poskytovány rozmanité sociální služby a možnost nahlédnutí do praktického výkonu charitního díla.

Rozhovory byly zapisovány a pro jistotu i přepisovány z pořízených audio nahrávek, což pomohlo při analýze získaných informací a jejich vyhodnocení.

Rozhovory poskytli:

1. Zdeňka Kniezková Brňáková, DiS. – ředitelka Charity Bohumín
2. Bc. Andrea Branná – vedoucí Charitního domu pro matky v tísni,
Charita Český Těšín
3. Bc. Lucie Szotkowská – vedoucí Denního stacionáře sv. Josefa pro mladé lidi
se zdravotním postižením, Charita Jablunkov
4. Petr Vlček – vedoucí noclehárny v Domě bl. Matky Terezy,
Charita Nový Jičín
5. Dagmar Čípová, DiS. – vedoucí Domu pokojného stáří Mořkov,
Charita Kopřivnice

5.4 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

Výsledky výzkumu jsou v práci prezentovány následujícím způsobem: nejprve je formulována otázka a odpovědi 5 dotazovaných osob, na něž následuje interpretace těchto odpovědí. Odpovědi jsou značeny Ox, kde x představuje pořadí dotazované osoby, jak je uvedeno v minulé podkapitole.

Analýza prováděná v tomto kvalitativním výzkumu je především nenumernická a založená na deduktivní interpretaci výsledků.

Otázka č. 1: Co pro Vás znamená pojem charita?

O1: Pomoc potřebným.

O2: Dobročinnost, pomoc.

O3: Caritas – milosrdná láska, služba druhému z lásky, bez soudu, zda si pomoc zaslouží nebo ne.

O4: Láska nebo druh lásky vyznačující se bezzištnou pomocí druhému člověku. Pracuji vlastně pro lásku.

O5: Služba a pomoc lidem v nouzi.

Interpretace:

Je pozoruhodné, že u všech dotazovaných se v odpovědi vyskytlo slovo pomoc. V jednom případě ve vztahu se slovem dobročinnost, v jiných případech určující příjemce pomoci – člověka v nouzi / druhého člověka / potřebné. Dvě dotazované osoby zdůraznily i etymologický význam slova charita jakožto lásky.

Jelikož pojem charita je také součástí názvu zaměstnavatele dotazovaných, díla, pro které usilovně pracují, je nasnadě se domnívat, že vskutku do své práce význam pojmu charita uvádějí, tedy pomoc a lásku. Tak si to i uvědomil samotný jeden z dotázaných, když prohlásil: „Pracuji vlastně pro lásku.“

Otázka č. 2: Jak dlouho se charitativní práci věnujete?

O1: 6 let.

O2: 8. rokem.

O3: Celý život jako různé formy dobrovolnictví, nebo účast na akcích atd. Nyní pracovně 3 roky.

O4: Nyní 10. rokem, v pořadí v druhé neziskové organizaci.

O5: 3 roky (po mateřské dovolené).

Interpretace:

Všichni z dotázaných pracují v oblasti sociálních služeb již několikátým rokem, měli by tedy být obeznámeni o situaci sociálních služeb v regionu poměrně dobře a měli by mít zkušenosti s pomáháním bližním, čímž je lépe opravňují k hodnocení práce charity.

Otázka č. 3: Kdo Vás ovlivnil a motivoval?

O1: Mnoho lidí – profesorka na gymnáziu, kolega v bývalé práci, klienti, se kterými jsem se ve svých profesích setkávala, bývalé ředitelky Charity Bohumín.

O2: Nikdo, dělám tuto práci, protože je potřebná.

O3: Zakladatele Charity Jablunkov, výchova a touha pracovat na Božím díle.

O4: Ovlivnila mě jistě řada kněží z diecéze i farníci v naší farníci, především svým příkladem. Motivovali mě také samotní klienti, měl jsem vždy radost, když jsem pro ně mohl něco dobrého udělat.

O5: Rodina, přátelé.

Interpretace:

Mezi takovým počtem lidí, kteří dokážou člověka motivovat a svým zejména dobrým příkladem ovlivnit, vidíme především tři skupiny lidí – jednak to jsou naši nejbližší, rodinní příslušníci a přátelé, lidé z našeho okolí, ale jsou to i naši kolegové v sociálních službách (dva dotázaní zmínili zakladatele charity či předchůdce ve své funkci v charitě), třetí skupinou jsou pak samotní potřební, kteří mohou rozradostnit srdce tím, že si pomoci nechají. Ovlivnit člověka a motivovat ho ke konání dobra jistě jde i negativními postoji, například samotný fakt bídy a utrpení lidí může být hnacím motorem pro dobré jednání člověka. To může být případ charitního pracovníka, který odpověděl, že jej neovlivnil nikdo, že svou práci zkrátka dělá, protože je to třeba.

Otázka č. 4: Čeho si na této práci nejvíce ceníte?

O1: Různorodosti.

O2: Cením si toho, když pomoc, kterou poskytujeme má smysl, což samozřejmě není vždy.

O3: Práce je pro mě radostí a není v rozporu s mými zásadami vyplývajícími z toho, že jsem katolička, je pro mne naplněním poslání.

O4: Nejvíce si cením toho, že je vskutku naplňující. Je to práce, která má smysl. Cením si každé projevené radosti klientů z naší pomoci, nebo když se jim něco vydaří.

O5: Kontaktu s lidmi, flexibility.

Interpretace:

Jedna z odpovídajících vedoucích pracovníků charity odpověděla, že si nejvíce cení různorodosti. Ta se jistě v pomáhajících profesích hojně vyskytuje, vždyť každý den je jiný a přináší své vlastní starosti, jak se podobně píše i v Bibli. A různorodé jsou i aspekty této práce, kterých si mohou její vykonavatelé nejvíce cenit. Přesto jeden aspekt může být výraznější, ve dvou odpovědích se dotázaní shodují, že si nejvíce cení naplnění (z práce / poslání). Pomoc bližnímu vsutku může přinášet radost i pomáhajícímu a dávat smysl jeho počínání. Naplňují se tak slova z kapitoly „1.3 Jak na to v praxi?“ o polemice, zda existuje skutečný altruismus, vždyť odměnu si odnáší i pomáhající v podobě dobrého pocitu. A s oceněním naplnění souvisí i ocenění faktu, že práce má smysl, jak píše dotázaná osoba, stěžující si na to, že tomu tak není vždy. Pravděpodobně ne z důvodu, že by poskytovali v charitě pomoc, kterou by klienti nepotřebovali, ale jelikož klienti mnohdy nabízenou pomoc nevyužijí, spadnou do recidivy (např. závislí na alkoholu) a taková práce se pak jeví jako zbytečná. Zmiňovaný kontakt s lidmi a flexibilita pak doplňuje právě výše zmíněnou různorodost – člověk při práci v charitě pozná spoustu klientů a jejich příbuzných, kolegů z navazujících pomáhajících služeb a musí také projevit flexibilitu při kooperaci s nimi. I tento aspekt je jistě naplňující. Jestliže je pomáhání naplňující pro pomáhajícího, určitě si toho všimne v jeho přístupu ten, komu je pomáháno.

Otázka č. 5: Jak Vás vede víra ve Vašem povolání?

O1: Bez víry by to nešlo.

O2: Víra mi dává naději, že to co děláme je užitečné a potřebné a ať jsou naši klienti, jací jsou, jsou to lidé, kteří pomoc potřebují.

O3: Víra je pro mě motorem, všechno co dělám, chci dělat ve shodě s Boží vůlí, učí mě plně důvěřovat a odevzdávat vše do rukou Boha. My začínáme a Bůh končí.

O4: Křesťanská víra mě mimo jiné učí, že každý z klientů je schopen Boha poznat a žít z jeho milosti a žít v souladu s Jeho vůlí, tak ovlivňuje mé chování vůči klientům, nic nevnucovat, nabízet svobodu, ale zároveň chovat se k nim tak, jak bych chtěl, aby se druzí chovali ke mně – laskavě a vstřícně.

O5: Víru a křesťanský postoj k životu mohu aplikovat ve svém běžném denním životě.

Interpretace:

Všichni dotázaní se shodli, že víra je důležitým předpokladem pro vykonávání jejich povolání, ve třech případech z pěti je jasně zdůrazněno, že se jedná i o víru v Boha,

nebo spíše důvěru Bohu. Je však důležitá víra i z hlediska, že věříme, že naše práce přináší dobré plody. Souvisí také s nadějí, například s nadějí, že je třeba pomoci každému člověku, nehledě na jeho chyby. Přestože ne všichni zaměstnanci charity jsou praktikující křesťané (a ne všichni praktikující křesťané žijí svůj vztah s Bohem a to, co z něj pramení, vkládají do své práce), vedoucí pracovníci oblastních charit z naprosté většiny praktikujícími křesťany jsou. A jak praví jedna dotázaná osoba, mohou toto praktikování aplikovat v běžném denním životě (například přistupovat ke klientům laskavě a vstřícně, jak říká osoba druhá), anebo mohou z víry čerpat sami, jak zmiňuje osoba třetí, a nacházet pokoj v odevzdanosti do rukou Božích (což jistě působí terapeuticky a blahodárně na psychiku člověka).

Otázka č. 6: Co si myslíte o hodnotě milosrdenství?

O1: Musí být vždy od srdce.

O2: Milosrdenství je důkazem lidskosti. Jako hodnota je nedocenitelné.

O3: Nedá se bez ní opravdově žít. Já osobně stále hledám, co to znamená v praxi. Ale milosrdenství není almužna, lítost ani soucit. Podle mě to znamená – umět odpouštět sobě a tím pádem se na druhé dívat jako na lidi, kterým Bůh už odpustil, tak proč jim mít něco za zlé? Tím pádem musím každého přijmout tak, aniž bych soudila, trestala apod. Tzn. když někdo nedodrží podmínky jistě, že následuje předem dohodnutá sankce, ale to neznamená, že já ho v ten moment přestávám mít ráda... Svoji práci jim chci ukázat, že udělat chybu může každý, zaplatit za ní musí také každý a příště otevřu dveře s úsměvem jako bychom se viděli poprvé... Hezky se to říká, ale v praxi je to opravdu těžká práce sama na sobě, a o tom to je!

O4: Je to základ naší práce, bez milosrdenství bychom brzy s pomáháním našim klientům skončili. Je třeba odpouštět, soucítit a dle nejlepšího úsudku s milosrdenstvím se rozhodovat pro pomoc bližnímu.

O5: Tato hodnota – skutky křesťanské lásky k bližnímu, je důležitá ve vztahu k lidem i k společnosti.

Interpretace:

O hodnotě milosrdenství se píše výše opět v kapitole 1.3 a je zde poznamenána spojitost s hodnotou odpuštění a povzbuzením ke konkrétním skutkům solidarity. Oslovení charitní pracovníci si uvědomují důležitost těchto hodnot a také jejich vzájemného se doplňování. Sami je také při své práci a ve vztazích ke svým bližním užívají, někteří z nich to sami zmiňují, druzí tento fakt uvádějí trochu zastřeně,

například slovy: „milosrdenství je důležité ve vztahu k lidem i společnosti“ či „milosrdenství je důkazem lidskosti“. Sami tedy milosrdenství pravděpodobně do svých kontaktů s klienty vnášejí, otázkou však je, zda je milosrdenství takto vnímáno všemi zaměstnanci charity. Vždyť pohnutek pro práci v charitě může být mnoho a některé nemusí být nikterak vznešené a zároveň milosrdenství nemůžeme nikomu vnutit, jak kvituje první otázka: „Milosrdenství musí být vždy od srdce.“

Otázka č. 7: Jaký je Váš názor na pomoc a solidaritu? Co si myslíte o lidskosti a vděčnosti?

O1: Pomoc a solidarita by měla být ne jen v naší profesi, ale běžně v životě, lidskost je jedním z pilířů mé práce, vděčnost neočekávám, ale sama jsem vděčná za cokoliv, co mě v životě potká.

O2: Pomáháme bez očekávání vděčnosti, je to naše práce. Klienti nám nejsou povinováni být vděční. V dnešní době je solidarita a pomoc důležitá.

O3: Pomáhat, to znamená nečekat vděčnost. Vděčnost neznamená cítit se někomu za něco zavázaný a muset mu to vrátit. Vděčnost je pocit, který máme, když pomáháme a nečekáme nic nazpět. Solidarita? Tu si projevujeme navzájem tam, kde se možná ani neznáme, ale umíme si představit, vcítit se a proto nějak pomůžeme. Být lidský ještě neznamená být dobrý. Pomáhat – úmysl je důležitý. To je na dlouhé polemizování... Každý ten pojem vždy v praxi závisí na tom, s jakým úmyslem jej používám.

O4: Tyto pojmy spolu navzájem souvisí. Pomoc to je naše práce a solidarita a lidskost jsou její projevy. S vděčností se setkávám zřídka, o to mi činí větší radost, když někdo z klientů vděčnost projeví, většinou ji projeví ten, který se ze svých problémů i díky naší pomoci dostane. Ale překvapí i ti, kteří „beznadějně“ tápou a činí stále stejné chyby. Přesto vděčnost není pro nás to rozhodující, pomáháme bez nároků na ní.

O5: Lidé by si měli navzájem pomáhat, být solidární a ochotní ke vzájemné podpoře a pomoci.

Interpretace:

Z odpovědí především můžeme zjistit zajímavý fakt, že vedoucí charitních zařízení pracují ku pomoci bližnímu, aniž by si nárokovali vděčnost těch, kterým je pomáháno. To zřejmě souvisí s nezištností (nezištnou láskou - agapé), která je jde ruku v ruce se solidaritou (jestliže o něco rád podělím, nemohu být sobecký) a lidskostí. Vděčnost je spíše posuzována z druhého konce – „jsem vděčný, že mohu pomáhat“. Pomoc, solidarita, lidskost jsou považovány za důležité a řekněme základní úmysly charity.

Otázka č. 8: Jakou máte zkušenost se sponzorskými dary?

O1: Setkávám se s nimi, není jich mnoho. Většinou se jedná o rodinné příslušníky našich klientů v domově pro seniory – jako vděčnost a poděkování za naši práci.

O2: Myslím si, že sponzoři stále slyší na pomoc potřebným.

O3: Sama musím umět přijímat a dávat, abych, když přijímám, neměla pocit, že se tím zavazuji. Nejdůležitější je uvědomit si a dát jasně najevo, že peníze nejdou osobě, která je přebrala, ale jdou na danou službu. Problém je, když ten, kdo obdarovává, čeká nějaké výhody.

O4: Sponzorské dary dostáváme, jedná se o částky, které pokryjí například koupi malých spotřebičů nebo potravin pro nocležníky na několik dní či týdnů. Dostáváme je zejména od větších firem, které si díky nim dělají reklamu, anebo od farníků, kteří chtějí přispět na dobrou věc.

O5: Veškeré účetnictví včetně sponzorských darů má v kompetenci ředitel Charity Kopřivnice.

Interpretace:

Oproti otázkám zaměřeným na morální hodnoty, kdy odpovědi dotázaných se víceméně shodovaly, je možné si všimnout, že v otázce sponzorských darů panují určité rozdíly, pravděpodobně jsou ovlivněny v závislosti na dané sociální službě. V domově pro seniory jsou dárce převážně rodinní příslušníci, kteří takto děkují za pomoc jejich příbuznému, na noclehárnu však přispívají firmy nebo farníci, nikoliv rodinní příslušníci klientů (což je pochopitelné, lidé bez domova často od svých rodin odešli – například po rozvodu – anebo již někoho nemají). Z hlediska milosrdenství tzv. třetí strany (osob, které nejsou ani poskytovatelé ani klienti sociální služby) můžeme poznamenat, že tato hodnota je zřejmě důležitá i pro tyto osoby a je rozšířená, neboť „sponzoři stále slyší na pomoc potřebným“. Otázkou je, zda se jedná o skutečné milosrdenství, nebo si jen chtějí udělat dobré jméno.

Otázka č. 9: Je u Vás misijní činnost? Setkáváte se s propojením kulturních a evangelizačních činností?

O1: Misijní činnost naše Charita nedělá. Spolupracujeme s ostatními církvemi na území našeho města – především formou kulturních akcí pro naše klienty.

O2: Ne.

O3: Ano. Spolupracujeme s farností. Všechny akce, které děláme, se snažíme dělat tak, aby byly evangelizační. V této věci je před námi ještě dlouhá cesta, ale věřím, že se nám podaří propojit to, co má být propojeno.

O4: Je to složité. Z naší i okolních charit vím, že se snažíme evangelizovat při různých událostech spojených většinou s liturgickým kalendářem (Vánoce, Velikonoce, Všech svatých). Nejedná se však většinou o nic násilného. Spíše jsou to události více kulturní než evangelizační. Taková nenásilná evangelizace pak probíhá každodenně dobrým příkladem, milosrdenstvím, apod. Bohoslužby, modlitební kroužky a podobné evangelizační činnosti v naší charitě pro klienty nejsou. Není po nich poptávka.

O5: Ano, 4x do roka se u nás v Domě pokojného stáří v Mořkově konají evangelické bohoslužby. Před Vánoce mívají program místní skautky, evangelická mládež zpívá vánoční písně a koledy.

Interpretace:

Na tuto otázku lze odpovědět ano či ne, podle toho, jak chápeme slovo misie či evangelizace. Pro tento výzkum je tato otázka kritická. Jako evangelizaci můžeme chápat jakoukoliv činnost, která by více přibližovala druhého člověka k Bohu, rozšiřovala jeho povědomí o křesťanské nauce a otevírala ho víře (důvěře Bohu). Může se jednat o evangelizaci čtením Božího Slova, modlitbou a jinými evangelizačními událostmi, ale evangelizace se přímo skrývá přeci také v každodennosti, právě ve skutcích milosrdenství. Záleží na tom, do jaké míry jsou klienti schopni si uvědomit, že toto milosrdné jednání vůči nim vychází z křesťanské víry.

A vskutku odpovídající pochopili otázku dvojím způsobem. Ti, kteří si vybavili pod slovy misie či evangelizace spíše vyložené evangelizační činnosti, ve třech případech jmenovali konkrétní případy – spolupráci s církvemi, zařízení bohoslužeb v charitním domě (v Mořkově dokonce vyloženě evangelických a ne katolických, vliv mohla mít poptávka věřících klientů i dostupnost kněze) a v jednom případě takto konstatovali, že evangelizační činnost u nich v charitě nepobíhá. Čtvrtý dotázaný naopak v evangelizační činnosti vidí i každodenní malé skutky milosrdenství, s ohledem na to, jak ostatní odpovídající oceňovali hodnotu milosrdenství, by pak bylo vhodné uznat, že v charitě se opravdu evangelizační činnost koná pravidelně a denně. V této souvislosti také musíme podotknout, že taková evangelizační činnost se děje i v organizacích sekulárních, které poskytují sociální služby (zejména pokud je i u nich hlavním motivem pomáhání milosrdenství). A ještě je možnost, že klienti ve skutcích milosrdenství Boha (Boží lásku) nepoznají, to pak ovlivňuje efektivitu této každodenní evangelizace.

Otázka č. 10: V čem vidíte rezervy a možnosti zkvalitnění? Co byste inovovali po stránce organizační?

O1: Lepší motivace našich klientů, zkvalitnění jejich volného času. Zavedení volnočasových aktivit, které by motivovaly naše klienty k aktivitě.

O2: Vzhledem k tomu, že jsem na místě vedoucí charitního domu teprve krátkou dobu, snažím se zkvalitnit prostředí pro klientky a plánujeme více různých akcí pro klientky a jejich děti.

O3: Komunikace, komunikace, komunikace. Nejdůležitější je angažovat se. Pracovat v Charitě je poslání, které nekončí pracovní dobou. Dle mého názoru musí celá rodina být nakloněna tomuto dílu. Neznamená to brát si práci domů a tak za chvíli vyhořet. Jde o to být nastavený tak, že moje práce je i moje poslání a to koresponduje s mými zásadami, s mojí rodinou atd.

O4: Je třeba zvýšit kapacitu noclehárny a zařídit pro lidi bez přístřeší možnost smysluplně prožívat svůj den, například zřízením denního centra, to je však cíl velmi dlouhodobý. Ještě více uspokojit poptávku po sociálních službách v našem městě.

O5: Vzdělávání se při různých školících akcích, profesionální přístup k uživatelům. Změny asi žádné.

Interpretace:

Vždy můžeme něco dělat lépe, to platí také pro charitu, alespoň podle odpovědí dotázaných. Jedná se o konkrétní cíle v několika oblastech. Zaprvé: Zavedení či rozšíření volnočasových a aktivizačních činností pro klienty. Jejich zkvalitnění může mít podobu také v přístupu ke klientům, v tom, jak jsou jednotlivé aktivity nabízeny, představovány a zprostředkovávány. To je problematikou také profesionálního přístupu k uživatelům. Usnadní to zajisté, když pracovník svou práci považuje za své poslání. Klientům je třeba vytvořit prostředí, které bude pro jejich socializaci plodné. Zadruhé: Konkrétní kroky a inovace v rozvíjení poskytování sociálních služeb. Rozvíjející oblastní charity se snaží pokrýt poptávku po daných sociálních službách a zkvalitnit jejich poskytování. To jsou dva hlavní body, nabízející se ke zkvalitnění.

Otázka č. 11: Je ve vašem regionu pokryta poptávka po Vámi poskytované sociální službě, nebo se na mnoho zájemců nedostává? Jak velkou část tohoto pokrytí má na svědomí Charita?

O1: Práce s osobami bez přístřeší – jsme schopni pokrýt celou poptávku; touto cílovou skupinou se v našem regionu zabývá jen Charita Bohumín. Domov pro seniory –

nejsme schopni pokrýt celou poptávku (na 18 míst máme přes 300 žádostí). Tuto službu poskytuje také městské zařízení. Občanská poradna – jsme schopni pokrýt celou poptávku. Touto činností se v našem regionu bezplatně zabývá pouze Charita Bohumín.

O2: Pokrytí je dostatečné, jediné co zde chybí je chráněné bydlení pro matky s dětmi. Charita v Českém Těšíně pokrývá značnou část sociálních služeb.

O3: V našem regionu je pokryta poptávka, ale stále jsou poptávky, které se dají zrealizovat. Myslím, že nám „šlape na paty“ Slezská diakonie.

O4: Charita Nový Jičín se zaměřuje především na cílovou skupinu lidí bez domova a ve městě a blízkém okolí je jedinou organizací poskytující jim pobytové a ambulantní sociální služby. Pro omezenou kapacitu nemůžeme vyhovět všem žádostem, dospělé lidi bez dětí jsme však schopni přijmout na noclehárnu, rodiny s dětmi občas musíme odmítnout, zhruba jednou do měsíce. Ostatní sociální služby provádějí v našem regionu jiné neziskové organizace, město nebo Charita Kopřivnice. Myslím si, že se takto vzájemně doplňujeme.

O5: Požádá-li někdo charitu, je mu v Mořkově nebo přilehlých obcích poskytována pečovatelská, ošetřovatelské nebo komerční služba. Služby v Kopřivnici jsou zvlášť. Odmítnout jsme v poslední době nikoho nemuseli.

Interpretace:

Oblastní charity se snaží svou činnost stále rozšiřovat a zkvalitňovat. Každá z oblastních charit se věnuje pomáhající činnosti, ve které je jedničkou ve svém regionu. Je to logické, na této činnosti zahájila svou působnost, jelikož poptávka po ní byla vysoká. V dalších oblastech sociálních služeb se již doplňují s ostatními organizacemi. Především v oblasti péče o seniory v pobytových zařízeních je stále větší poptávka než nabídka. Průměrný věk občanů se zvyšuje a pracovní vytížení mladých jim nedovoluje starat se doma o své starší příbuzné, vyžadující 24hodinovou péči. Vyplynou 3 závěry: 1. oblastní charity pokrývají celkovou poptávku po dané sociální službě, které se věnují především a nejdéle (často to jsou terénní služby, služby poskytované zdravotně postiženým, lidem bez domova apod.), 2. činnost oblastních charit se v dané sociální službě doplňuje s činností dalších organizací (zejména typické pro pobytovou službu pro seniory – v Novém Jičíně existuje hned 5 takových zařízení od různých poskytovatelů), 3. danou sociální službou se zatím oblastní charita nezabývá a pokrytí poptávky po ní závisí na ostatních organizacích (nebo tuto službu charita v dané oblasti teprve zavádí a rozšiřuje).

Otázka č. 12: Jaké máte vize do budoucna?

O1: Pracovat na prevenci vyhoření u našich zaměstnanců, zkvalitnění našich služeb.

O2: Plány do budoucna jsou větší potravinová a materiální pomoc pro klienty.

O3: Barevné. Určitě nebudeme stát na místě. Akorát všechno se musí postupně. Charita chce určitě rozšiřovat své služby. Nejbližší vize je sehnat auto a dům, kde bychom ty vize mohli plnit.

O4: Chtěli bychom zkompletovat naše služby pro lidi bez domova, a to rozšířením o službu denního centra pro klienty noclehárny, ale i další lidi bez domova, kteří noclehárnu nenavštěvují pro její přísný postoj vůči alkoholu. Také chceme rozšířit kapacitu noclehárny a azylového domu.

O5: Práce v Charitě i nadále tak, jako doposud.

Interpretace:

Plány do budoucna nabírají také konkrétních podob – od rozšiřování svých služeb a pokrytí poptávky a zkvalitňování jejich průběhu (rozšiřováním běžných postupů pomoci – např. potravinová pomoc) až po navyšování kvalifikace pracovníků, například i prevencí proti vyhoření. Je třeba si povšimnout, že všechny tyto plány dotazovaných (až na pátého odpovídajícího) jsou zaměřeny na zkvalitňování a rozšiřování služeb. Charitní dílo není hotové, zastavené a neměnicí se, naopak má stále růst ke chvále Boží a lidem ku prospěchu.

Otázka č. 13: Jak vypadá Váš žebříček hodnot?

O1: Rodina, práce, přátelé.

O2: Rodina, láska k bližnímu svému, práce.

O3: Na prvním místě je u mě Bůh – víra, čili poslušnost Bohu a jeho Slovu, pravda, často v praxi to tak není – bývám někdy na první místě já sama. Další hodnoty se ukládají samy, když žiju 2 přikázáními lásky.

O4: Víra, naděje a láska, z nichž ta největší je láska.

O5: Víra v Boha, rodina, zaměstnání.

Interpretace:

Je potěšující slyšet, jak důležité je pro charitní pracovníky to, co je spojené se Slovem Božím – víra, láska k bližnímu svému, přikázání lásky. Jsem si jistý, že jestliže charitní pracovníci považují za tak zásadní hodnotu lásky, nejedná se o lásku ve smyslu žádostivosti, nýbrž o opravdovou agapé, lásku nezištnou.

Otázka č. 14: Co Vám poslední dobou přineslo největší radost?

O1: Mé děti. A v práci? Dobrý výsledek Tříkrálové sbírky.

O2: To, že se každé ráno probudím do nového dne, je zdrojem mé největší radosti. V práci je to kolektiv, na který se mohu spolehnout.

O3: Aktivita a radost našich klientů (i bývalých) na přípravách charitního plesu.

O4: Mše svatá. A také se snažím vážit si každého okamžiku mého života, život mi pak přináší neustálou radost. Radost mi také dělá, když vidím se radovat ostatní, zejména klienty, i když se ocitli v obtížných situacích.

O5: Vše, co se úspěšně podařilo.

Interpretace:

Tuto otázku lze považovat za doplňkovou, přesto odpovědi shodně vykazují radost z práce v charitě, z pomoci bližnímu, vyloženě radost z radosti druhých.

Na závěr byli charitní pracovníci poprošeni, zda by mohli přiblížit osudy jednoho ze svých klientů. Tyto osudy uvádím již bez komentáře a k většímu vzhledu do problematiky sociálních služeb v charitě.

O1: 36letý muž, který využíval služeb denního centra pro osoby bez přístřeší a pak také noclehárny, který dlouhá léta žil pod dálničním mostem, chtěl skončit se svým životem. Podařilo se nám jej motivovat, pracovat s ním a posunout jej do služby Azylového domu pro osoby bez přístřeší závislé na návykových látkách – nyní vešel do třetí, poslední fáze svého pobytu v této službě a má možnost začít bydlet v podporovaném bydlení – byt po dvou letech bude jeho. Má díky tomu možnost změnit svůj dosavadní život a nikdy se na ulici nevrátit.

O2: Klientka – 3 děti, dvě dospělé. K nám na charitní dům se nastěhovala s 9letou dcerou. Celý život pracovala a z toho 11 let u stejného zaměstnavatele jako pracovník v sociálních službách. Doma jí partner a její děti psychicky a nakonec i fyzicky týral. Skončil za to ve vězení. Klientka, aby mohla s dětmi fungovat, tak si nabrala spoustu půjček, v bytě, kde bydlela, neplatila energie, nakonec s velkými dluhy skončila na Charitním domě. Za pobytu u nás se dala hodně psychicky dohromady, protože chodila k terapeutce, která náš dům navštěvovala. Vyřídila si žádost na městský byt, který nakonec dostala a po roce se odstěhovala, dále pokračovala ve spolupráci s námi a to se službou Charitní sociální rehabilitace. S její pomocí si vyřídila insolventi. V současné době insolventi splácí, stále bydlí na městském bytě a vše funguje tak, jak má.

O3: Klient A., který od vzniku Charity Jablunkov byl každodenním klientem. Zvykl si na kolektiv, přátelství a program tak, že neviděl nic a nechtěl nic kromě Charity a pracovníků. Byl závislý na službě. Začal se osamostatňovat. Nyní je naším bývalým klientem, který žije vlastní pestrý život a umí si dopřát to, co chce. Navštěvuje nás, ale již ví, že bez nás se dá normálně žít. Je šťastný. (pozn. jedná se o klienta Denního stacionáře pro mladé lidi se zdravotním postižením)

O4: Pan J. je klientem azylového domu a noclehárny přerušovaně již 17 let, byl vlastně naším prvním klientem. Narodil se v roce 1961 a celý jeho život je protknut řadou tragédií a bolestí. Když byl dítě, zemřeli mu oba rodiči, jejich smrti napomohla nadměrná konzumace alkoholu. Než začal využívat sociální službu, žil s manželkou v bytě, pracoval a vedl vcelku normální život. Jenže poté jeho manželka zemřela na rakovinu a rok poté byla jeho střední školu studující dcera zavražděna. V návaznosti na to propadl alkoholové závislosti, skončil s prací, přestal platit nájem a pojistné, zadlužil se a skončil na ulici. Tehdy poprvé zavítal do našeho azylového domu. Jeho pobyt zde byl přerušen několika pokusy o nový začátek s novou partnerkou, v protialkoholní léčbě a výjezdy za prací. Všechno vždy skončilo nezdarem. Často celý azylový dům iritovala jeho náladovost, za střízliva byl anděl, pomáhal, kde se dalo, zaměstnancům i klientům, neporušoval žádná pravidla, když se však opil, dokázal své spolubydlící (asi pod tíhou depresí) častovat tak bolavými narážkami a otravovat náladu vulgarismy, že před ním všichni utíkali. Pracovníky vytáčel, když opilý odmítal opustit azylový dům. Například ve dvacetistupňových mrazech se svléknul do spodního prádla, vyběhl na zahradu a skočil do sněhových závějí. Jindy zase vylezl opilý na komín. Dnes již tyto „záchvaty“ téměř pominuly, jeho alkoholová epizoda již není tak vyhrcoaná. Dá se říci, že již tolik nepije, jako v minulosti. Rád pomáhá zaměstnancům charity, práci si přesto nedokáže najít, bývá občas apatický. Je to takový věčný klient, těžko bychom ho mohli předělat, touha po takové změně, by musela vzejít od něj. Nicméně můžeme se pokoušet zmírňovat negativní projevy jeho dostaveníček s alkoholem a vytvářet pro něj prostředí akceptující, laskavé a trpělivé.

O5: Stará a vážně nemocná paní se vrátila z nemocnice domů, kde chtěla dožít mezi svými nejbližšími. Chodily jsme za ní 3x denně a ve spolupráci s rodinou jí tak umožnily zůstat ve svém přirozeném domácím prostředí, kde zhruba po třech měsících zemřela.

5.5 Shrnutí průzkumného šetření

Hypotéza č. 1: Vedoucí pracovníci oblastních charit považují za důležité hodnoty, jako je milosrdenství, solidarita a lidskost a tyto hodnoty se projevují v práci s klienty.

Tuto hypotézu smíme verifikovat především na základě odpovědí na otázku č. 6 (Co si myslíte o hodnotě milosrdenství) a č. 7 (Jaký je Váš názor na pomoc a solidaritu? Co si myslíte o lidskosti a vděčnosti?). Vedoucí pracovníci oblastních charit považují tyto hodnoty za důležité nejen ve své práci, ale také obecně ve společnosti. Shodně vyzdvihují důležitost pomáhání a s ním spojené další hodnoty, zejména odpuštění. Že tyto hodnoty tvoří obraz jejich práce, svědčí jejich vlastní slova o těchto hodnotách jakožto o pilířích své práce („pomoc je naše práce, lidskost a solidarita jsou její projevy“). Na otázku č. 14 (Co Vám přineslo poslední dobou největší radost?) všichni oslovení dodali, že radost jim udělala také jejich práce (mám radost, když vidím, že se radují i naši klienti, kteří se jinak ocitli ve složitých situacích), taková radost by jistě nemohla být, kdyby klienti jejich vinou trpěli, obzvláště když na otázku č. 13 (Jak vypadá Váš žebříček hodnot?) odpovídali – láska, Bůh, práce.

Hypotéza č. 2: Evangelizační a misijní činnost charitu výrazně odlišuje oproti sekulárním organizacím poskytujícím sociální služby a je denní součástí práce v charitě.

Výše uvedenou hypotézu také nelze vyvrátit, byť na otázku č. 9 (Je u Vás misijní činnost? Setkáváte se s propojením kulturních a evangelizačních činností?) dotazovaní vedoucí pracovníci oblastních charit odpovídali rozporupně. Dva z respondentů odpověděli, že se této činnosti v jejich charitních zařízeních nevěnují, přesto jeden z nich přiznal, že charita spolupracuje s v místě přítomnými církvemi, především formou kulturních akcí pro klienty. Další dva odpovídající evangelizační činnost naopak přímo uznali, umožňují klientům účast na bohoslužbách a společných modlitbách a zároveň se snaží Boží přítomnost udělat viditelnější i v běžných událostech z života svých charitních domů. Jeden z respondentů také zdůraznil důležitost evangelizace v běžných úkonech sociální služby – každý věřící, který pomáhá na základě hodnot milosrdenství, laskavosti, odpuštění, trpělivosti aj. evangelizuje již prostým pomáháním, klienti si toho všimnou.

Hypotéza č. 3: Charita je výrazným poskytovatelem sociálních služeb v regionu, avšak v oblastech poskytovaných sociálních služeb pro velkou poptávku potřebuje spolupodílení se dalších církevních i sekulárních organizací.

I tato domněnka se nám potvrdila, a to hlavně díky odpovědím na otázku č. 11 (Je ve Vašem regionu pokryta poptávka po Vámi poskytované sociální službě, nebo se na mnoho zájemců nedostává? Jak velkou část tohoto pokrytí má na svědomí Charita?). Z odpovědí je jasné, že Charita je v daných oblastech významným poskytovatelem sociálních služeb, v některých konkrétních službách je dokonce jejich jediným poskytovatelem v daném městě a okolí. Na druhou stranu v některých městech, se dané službě věnuje například pouze terénní formě služby, nebo se určité cílové skupině lidí věnuje v oblasti pouze okrajově a hlavní služby se těmto lidem dostává od ostatních organizací (ADRA, Slezská Diakonie, organizace zřizované městem či krajem). Spolupráce s těmito organizacemi je důležitá především v poskytování pobytových služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením, jelikož do této cílové skupiny spadá stále větší množství lidí, o které se jejich příbuzní již nemohou 24 hodin denně starat. Že Charita se stále rozvíjí a má své služby podle poptávky dále rozšiřovat dosvědčují i odpovědi na otázku č. 10 (V čem vidíte rezervy a možnosti zkvalitnění? Co byste inovovali po stránce organizační?).

Obrázek 6: Národní potravinová sbírka za účasti charitních pracovníků, 16. 11. 2013

Zdroj: Miroslav Macháč, osobní archív

ZÁVĚR

„Čemu se podobá Boží království a k čemu je přirovnám? Je jako hořčičné zrno, které člověk zasel do své zahrady; vyrostlo, je z něho strom a ptáci se uhnízdili v jeho větvích.“⁶²

Bakalářská práce se zabývala především důležitostí etických hodnot (milosrdenství, odpuštění, solidarita, láska) při výkonu pomáhajících profesí a sociálních služeb. Tyto pojmy jsou analyzovány v 1. kapitole a jsou vyloženy v návaznosti na výklad o nutnosti poskytování sociálních služeb v lidské společnosti. Nepostradatelnost hodnot a ctností při pomáhání bližním přibližuje také nastíněný kodex sociálního pracovníka, který vycházejí z jejich základů. 2. kapitola pak představuje Charitu a její specifické aspekty, jakožto významnou organizaci poskytující sociální služby i rodinu, kterou pojí soudržnost založená na četných duchovních cvičeních, poutích a vzájemném setkávání, jež její pracovníky jednak naplňuje radostí, odvahou, vírou, nadějí a láskou, a zároveň učí zejména nabytou lásku předávat dál. O jednotlivých charitních zařízeních rozmístěných po celé Ostravsko-opavské diecézi pojednává kapitola 3., poskytuje jejich ucelený přehled a na konkrétních příkladech ukazuje formu, průběh a efektivitu jednotlivých poskytovaných sociálních a humanitárních služeb. Seznamuje tedy s konkrétními druhy pomoci, zařízeními i jednotlivci, osobami, které se zasloužily o rozvoj charitního díla v dané oblasti. Praktická část pak přináší další důkazy o pomáhání v Charitě, prostřednictvím kazuistik rozhovorů s vedoucími pracovníky oblastních charit. Na základě těchto důkazů můžeme konstatovat, že:

Vztah vedoucích pracovníků oblastních charit k etickým hodnotám je nejenže kladný, nýbrž doslova vžitý. Milosrdenství, lidskost a solidarita jsou hodnoty, nad kterými tito pracovníci uvažují, uznávají je a dokonce se snaží o jejich aplikaci do své práce. Chtějí, aby charitní dílo stálo na těchto principech. Uvědomují si, že pomáhání není jen o střeše nad hlavou a teplém jídle, ale i o povzbudivém slově, trpělivosti, umění odpouštět, spravedlnosti i milosrdenství. Na tomto základu je pak možné říci, že opravdu nepomáhají z pouhé vypočítavosti, touhy po slávě či povinnosti, přikázané Bohem či církví, ale charitativní činnost provádějí z opravdové lásky k bližnímu svému a tím naplňují poslání dané názvem Charita.

⁶² Evangelium podle Lukáše 13, 18-19. In: Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenické vydání z r. 2001, Česká biblická společnost 2007.

Z rozhovorů s těmito vedoucími pracovníky Charity vyšlo také najevo, že život prožívají v určitém vztahu s Bohem. Ano, i tento fakt mohl ovlivnit, jejich postoje k výše zmiňovaným etickým hodnotám, ale především vede k jejich touze se o tento vztah podělit se svým okolím. V praxi to znamená, že se snaží do charitního prostředí vnést v co největší možné míře, ale zároveň nenásilným způsobem, evangelizační činnost. A skutečně ta se projevuje ve vztahu ke klientům i pracovníkům, dobrovolníkům a podporovatelům. Události jako Tříkrálová sbírka, Charitní Bazárek, Běh svatého Václava a mnohé další, tvořené za pomoci veřejnosti a pro veřejnost, jsou doprovázeny modlitbou. Tak podobně exkurze a školení bývají doplněny o poutě, modlitby a bohoslužby. A bohoslužby jsou také často pořádány pro klienty pobytových zařízení Charity. Evangelizace mezi nepraktikujícími křesťany a nevěřícími však musí mít jiný nádech. I to se vedoucí pracovníci oblastních charit uvědomují a podporují evangelizaci skutkem – křesťan, který plní své povinnosti (charitní zaměstnanec, který pomáhá) a jedná s druhými lidmi dle zásad důstojnosti a solidarity (a všech již výše zmiňovaných hodnot), přivádí, byť třeba malými krůčky, osoby, kterým pomáhá, blíže k nebi.

Jedním z vytyčených cílů bylo zjistit, zda charitní dílo je velkolepé i svou působností, jestli oblastní charity jsou vůči poptávce obyvatelstva efektivní. Ze statistik uvedených ve výročních zprávách je možné vyčíst úchvatná čísla o provedených návštěvách a pečovatelských a ošetrovatelských zákrocích těchto terénních služeb. Kapitoly o jednotlivých oblastních charitách zase vypočítávají kvanta charitních zařízení a z provedených rozhovorů víme, že tam, kde se na potřebné nedostává, snaží se Charita rozšířit kapacitu svých charitních domů a spolupracuje s organizacemi státními či zřizovanými evangelickými církvemi. Charita tak je schopna zajistit odbornou pomoc těm, kteří se ocitli v takřka bezvýchodných situacích a touží zase znovu „normálně“ žít.

Když se vrátíme k biblickému citátu, který uváděl závěr této bakalářské práce, můžeme k hořčičnému zrnu přirovnat také Charitu. Bylo mnoho lidí, od kněží a biskupů, přes všechny pracovníky v sociálních službách, lidí obětujících svůj čas ve prospěch nemocných a nešťastných, až po samotné klienty, kteří Charitu přijali do svého srdce, věnovali jí podstatnou část svého života a začalo tak tvořit, budovat obrovské charitní dílo. Z malého zrna tak vyrostl strom a ptáci se uhníždili v jeho větvích, to jsou všichni ti nemocní, staří, umírající, marginalizovaní a chudí tohoto světa, kteří našli v Charitě svůj domov, své štěstí a především svou naději.

A k Charitě by se dalo ještě uvést mnoho dalších citátů z Bible, já bych však rád tuto bakalářskou práci uzavřel mým nejmilejším, vlastními slovy našeho Pána Ježíše Krista, v nichž sám prosí, aby nebeský Otec světa požehnal skrze Charitu:

*„Otče, chci, aby také ti, které jsi mi dal, byli se mnou tam, kde jsem já; ať hledí na mou slávu, kterou jsi mi dal, neboť jsi mě miloval již před založením světa. Spravedlivý Otče, svět tě nepoznal, ale já jsem tě poznal a také oni poznali, že jsi mě poslal. Dal jsem jim poznat tvé jméno a ještě dám poznat, **aby v nich byla láska, kterou máš ke mně, a já abych byl v nich.**“⁶³*

⁶³ Evangelium podle Jana 17, 24-26. In: Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenické vydání z r. 2001, Česká biblická společnost 2007.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

Bible: Písmo Starého a Nového zákona. Ekumenické vydání z r. 2001, Česká biblická společnost 2007. ISBN 978-80-85810-55-4

DRTILOVÁ, Jana – KOUKOLÍK, František: *Život s deprivanty I.: Zlo na každý den.* Praha: Galén 2001, 390 s. ISBN 80-7262-088-6

GECOVÁ, Štěpánka: *20 zastavení v Charitě Opava.* Opava: Charita Opava 2010, 85 s. ISBN 978-80-254-6621-6

HOTOVCOVÁ, Lucie – MAREK, Jakub – STRNAD, Aleš: *Bezdomovectví.* Praha: Portál 2012, 175 s. ISBN 978-80-262-0090-1

HRDLIČKA, Josef: *Věřím, věříme: Poznáváme katechismus katolické církve.* Olomouc: Matice cyrilometodějská 2001, 141 s. ISBN 80-7266-021-7

JANDOUREK, Jan: *Sociologický slovník.* Praha: Portál 2001, 288 s. ISBN 80-7178-535-0

JANEBOVÁ, Radka – SMUTEK, Martik: *Posuzování životní situace v sociální práci: Sborník z konference V. Hradecké dny sociální práce.* Hradec Králové: Gaudeamus 2008, 322 s. ISBN 978-80-7041-419-4

JANKOVSKÝ, Jiří: *Etika pro pomáhající profese.* Praha: Triton 2003, 223 s. ISBN 80-7254-329-6

KRAUS, Blahoslav – POLÁČKOVÁ, Věra: *Člověk – Prostředí – Výchova: K otázkám sociální pedagogiky.* Brno: Paido 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2

KŘIVOHLAVÝ, Jaro: Jak přežít vztek, zlost a agresi. Praha: Grada 2004, 154 s.
ISBN 80-247-0818-3

NYTROVÁ, Olga – PIKÁLKOVÁ, Marcela: Dialog mezi hodnotami. Praha: UJAK 2011,
384 s. ISBN 978-80-7452-014-3

NYTROVÁ, Olga – PIKÁLKOVÁ, Marcela: Etika a logika v komunikaci. Praha: UJAK
2007, 340 s. ISBN 978-80-86723-45-7

Poskytování sociálních služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením. Praha:
VÚPSV 2009, 244 s. ISBN 978-80-7416-048-6

POSPÍŠIL, Ctirad Václav: Teologie služby. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství
2002, 214 s. ISBN 80-7192-748-1

Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2012. Praha: MPSV 2013, 144 s.
ISBN 978-80-7421-065-5

STÖRIG, Hans Joachim: Malé dějiny filosofie. Kostelní Vydří: Karmelitánské
nakladatelství 2000, 630 s. ISBN 80-7192-500-2

TOMEŠ, Igor: *Sociální politika: Teorie a mezinárodní zkušenost.* Praha: Socioklub
2001, 262 s. ISBN 80-86484-00-9

ÚLEHLA, Ivan: Umění pomáhat. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) 2005, 122
s. ISBN 80-86429-36-9

VAŠEK, Bedřich: Dějiny křesťanské charity. Olomouc: Velehrad 1941, 190 s.

Seznam použitých internetových zdrojů

Charita Nový Jičín [online]. 2012 [cit. 2014-01-01]. Dostupné z: http://www.novyjicin.charita.cz/?page_id=4

MF Dnes. Charita v Bystřici má nepojízdné auto, o kola ji připravil zloděj. 18. 4. 2013 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zlodej-ukradl-charite-v-bystrici-pod-hostynem-kola-f8i-/krimi.aspx?c=A130418_144950_zlin-zpravy_ras

MF Dnes. Lidé přestávají dávat církvím na charitu. Máte dost z resititucí, říkají. 8. 1. 2014 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/lide-neprispivaji-cirkvi-na-charitu-db4-/domaci.aspx?c=A140107_203338_domaci_brm

Ohlasy v médiích. Diecézní charita ostravsko-opavská. 2014 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: <http://dchoo.caritas.cz/tiskovy-servis/ohlasy-v-mediich/>

SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR. Etický kodex sociálních pracovníků České republiky [online]. 20. 5. 2006 [cit. 2014-01-01]. Dostupné z: <http://www.sspcr.xf.cz/code.html>

Výroční zpráva 2011. Charita Frenštát pod Radhoštěm [online]. 2011 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: www.frenstat.charita.cz/ke-stazeni/?download=5

Výroční zpráva 2012. Charita Český Těšín [online]. 2012 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: <http://ceskytesin.caritas.cz/res/data/017/002004.pdf?seek=1376677556>

Výroční zpráva 2012. Charita Kopřivnice [online]. 2012 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: <http://www.charitakoprivnice.cz/res/data/000174.pdf?seek=1377701272>

Výroční zpráva 2012. Charita Krnov [online]. 2012 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z:
<http://krnov.charita.cz/res/data/001/000271.pdf?seek=1378976703>

Výroční zpráva 2012. Charita Třinec [online]. 2012 [cit. 2014-02-02] Dostupné z:
<http://www.charitatrinec.cz/downloads/vyrocnizprava-2012.pdf>

Seznam ostatních zdrojů

Tisková zpráva Počty důchodců a důchodů za 1. čtvrtletí 2013 [online]. 14. 5. 2013 [cit. 2014-01-01]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2013/2013-05-14-pocty-duchodcu-a-duchodu-za-1-ctvrtleti-2013.htm>

Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách [online]. [cit. 2014-01-01] Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

SEZNAM OBRÁZKŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Pout' Charit, 15. 5. 2013 v polských Branicích	24
Obrázek 2: Charitní dům sv. Františka – azylový dům a noclehárna.....	29
Obrázek 3: Chráněná dílna pro zrakově postižené ve Vlaštovičkách.....	31
Obrázek 4: Maškarní ples v Domě bl. Matky Terezy v Novém Jičíně.....	42
Obrázek 5: Charitní akce pro veřejnost – Běh sv. Václava, 28. 9. 2013 Starý Jičín	51
Obrázek 6: Národní potravinová sbírka za účasti charitních pracovníků, 16. 11. 2013.....	67

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Desatero Božích přikázání	I
Příloha B – Poslání a cíle Charity (Kodex Charity Česká republika).....	II

PŘÍLOHY

Příloha A – Desatero Božích přikázání

1. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví. Nebudeš mít jiného boha mimo mne.
2. Nezobrazíš si Boha zpodobněním ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit.
3. Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha.
4. Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočínutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých branách.
5. Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.
6. Nezapomeneš.
7. Nesesmilníš.
8. Nepokradeš.
9. Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví.
10. Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.

Zdroj: Druhá kniha Mojžíšova 20, 1 – 17. In: Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenické vydání z r. 2001, Česká biblická společnost 2007.

Příloha B – Poslání a cíle Charity (Kodex Charity Česká republika)

POSLÁNÍ A CÍLE CHARITY

Základní zásady a hodnoty, kterými se charitní služba řídí

1.1. Poslání Charity pramení z pověření katolické církve šířit ve světě dobro, spravedlnost a naději. V tomto svém úkolu následuje příkladu Ježíše Krista, který během svého života sloužil mnoha lidem v nouzi, pomáhal druhým, aby měli život v plnosti, a svým učedníkům uložil přikázání lásky k Bohu a bližnímu jako nejvyšší přikázání.²

1.2. V souladu s pověřením katolické církve chce Charita být viditelným znamením Boží lásky (caritas) ke světu a člověka³, zejména k chudým, slabým, trpícím a jakkoliv jinak ohroženým lidem v naší zemi i v zahraničí, ve smyslu evangelia (srov. Mt 25, 40).⁴

1.3. Česká biskupská konference a diecézní biskupové na svém území zřizují Charitu jako důležitý nástroj charitativní služby katolické církve.

1.4. Své poslání uskutečňuje Charita zejména prostřednictvím materiální, sociální, humanitární, rozvojové, psychické a duchovní pomoci potřebným lidem a rovněž prostřednictvím úsilí o spravedlivější podmínky ve společnosti.⁵

² Jednou z hlavních oblastí činnosti církve, spolu s udělováním svátostí a zvěstováním slova, je uplatňování lásky k vdovám a sirotkům, vůči uvězněným, nemocným, potřebným všeho druhu. To patří k podstatě církve stejně jako vysluhování svátostí a zvěstování evangelia. Církev nesmí opomíjet službu lásky, stejně jako nesmí opomíjet vysluhování svátostí a službu slova. (Encyklika Deus caritas est, č. 22 – dále DCE). Církev nemůže být nikdy zproštěna úkolu uplatňovat lásku ve formě organizované aktivity věřících. (DCE, č. 29) Dle rozhodnutí Ústavního soudu je Charita součástí struktury církve.

³ I když je identita Charity ČR založena nábožensky a charitní působení jí nemůže ponechávat stranou, její pracovníci musí ve všech svých pracovních postupech respektovat náboženské vyznání, hodnoty a názorovou orientaci klientů a charitní pomoc se nesmí nikdy ani přímo ani nepřímo stát prostředkem získávání nových věřících a vnucování víry církve. Pracovník Charity „ví, kdy je vhodná doba o Bohu mluvit a kdy je zase správné o něm mlčet a nechat promlouvat pouze lásku“ (DCE, č. 31c).

⁴ „Dokud tedy máme ještě čas, prokazujme dobro všem, ale zvláště těm, kdo vírou patří s námi do stejné rodiny.“ (Gal 6,10).

⁵ Charita ovlivňuje a spoluutváří sociální politiku, upozorňuje veřejnost na existující formy a rozsah nouze, podporuje solidární postoje ve společnosti.

Zdroj: Kodex Charity Česká republika. Arcidiecézní charita Olomouc, Olomouc 2009, s. 5.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Miroslav Macháč

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Činnost Diecézní charity ostravsko-opavské a pomáhající profese

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 61

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 19

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 10

Počet ostatních zdrojů: 2

Vedoucí práce: PhDr. Olga Nytrová